

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger in het wisselrecht

1. De eenvormige wisselwet (E.W.) bevat geen regeling van de vertegenwoordiging bij wisselhandelingen in haar geheel, maar slechts van bepaalde aangelegenheden daarvan. Aldus regelt artikel 8 E.W. de gevolgen van het handelen door een persoon zonder bevoegdheid of met overschrijding van de perken van deze bevoegdheid. De onbevoegde persoon is door zijn handtekening persoonlijk krachtens de wisselbrief verbonden, en, nadat hij betaalde, heeft hij dezelfde rechten als de beweerde vertegenwoordigde na zijn betaling zou gehad hebben. Impliciet wordt hierdoor bevestigd dat, waar een persoon als vertegenwoordiger van een ander handelt bij wisselhandelingen, binnen de perken van zijn bevoegdheid, hij de vertegenwoordigde en niet zich zelf verbindt.

Indien artikel 8 aldus het ontbreken en het overschrijden van bevoegdheid regelde, is echter het afwenden van bevoegdheid — b.v. waar de vertegenwoordiger de hem verleende bevoegdheid voor eigen nut gebruikt — niet geregeld.

Verder worden in artikel 18 de vormen en de gevolgen van de vertegenwoordiging van de houder geregeld door het incasso-endossement.

Tenslotte vernoemt artikel 3, derde lid, een bijzondere wijze van vertegenwoordiging, de trekking voor rekening. Deze bijdrage onderzoekt de vraagstukken die oprijzen in verband met de onbevoegdheid van de vertegenwoordiger nadat vooraf even de vertegenwoordiging met bevoegdheid zal besproken zijn. Alleen de openlijke vertegenwoordiging wordt hierbij onderzocht.

2. Men weet dat vertegenwoordiging is de toerekening van de rechtsgevolgen van een handeling aan een ander persoon — de vertegenwoordigde — dan diegene die ze verricht heeft — de vertegenwoordiger — op zodanige wijze dat de vertegenwoordigde geacht wordt de rechtshandeling zelf verricht te hebben (Asser-Scholten-Bregstein, *Vertegenwoordiging en rechtspersoon*, § 1, blz. 4; Vgl. Demogue, *Obligations*, I, n° 89, blz. 173; Planiol et Ripert, VI, n° 54, blz. 70 en volg.).

3. Vertegenwoordiging is een bevoegdheid die volgt uit een daartoe verleende machtiging.

Deze bevoegdheid kan spruiten uit de wet (zoals bv. de vader of de voogd van de minderjarige, de echtgenoot van de in wettelijke gemeenschap gehuwde vrouw, de curator van het faillissement, enz.), al dan niet na aanduiding van de persoon van de vertegenwoordiger door de rechtbank; vervolgens uit een vonnis (voorlopige beheerder, sekwester); verder nog uit de wil der partijen (lastgeving, statuten van een vennootschap, enz.); tenslotte nog uit de wil van de vertegenwoordiger en de wet (zaakwaarneming).

§ 1. *Vertegenwoordiging met bevoegdheid.*

A. *Vereisten.*

4. Zoals opgemerkt werd, onderstelt artikel 8 dat de vertegenwoordiging bij wisselhandelingen door de eenvormige wet algemeen toegelaten is, zoals dit in het continentale recht algemeen aanvaard was. Hetzelfde geldt trouwens ook in het Engelse wisselrecht (Byles, *Bills of Exchange*, een en twintigste uitg. 1935, blz. 62 en volg.).

Vertegenwoordiging is mogelijk zowel voor het trekken, het accepteren, het endosseren, als voor alle andere wisselhandelingen.

Deze mogelijkheid strookt overigens met het gemeen recht, nu geen enkele wettelijke bepaling hieraan beperkingen heeft gebracht, en de uitsluiting van de vertegenwoordiging de uitzondering uitmaakt (Planiol et Ripert, VI, n° 54, blz. 71; De Page, I, nr 33, blz. 43; De Page, V, n° 365, blz. 367).

De bevoegdheid van de vertegenwoordiger wordt bepaald in het algemeen door de regelen van het burgerlijk recht en, in bijzondere gevallen, door het vennootschapsrecht.

5. Opdat een persoon als vertegenwoordiger van een ander, laatstgenoemde zou kunnen verbinden door de wisselbrief, is vooreerst vereist dat hij de bevoegdheid daartoe zou hebben, naar gelang de gevallen, uit de wet, een gerechtelijke uitspraak of de wil der partijen (zie boven n° 3).

6. Naar Belgisch recht gelden bovendien bijzondere

vereisten die voortspruiten uit het commerciële karakter der wisselverbintenissen, met inbegrip van die uit het orderbriefje.

Aldus is voor de wisselverbintenis van de voogd, voor rekening van een minderjarige, de machtiging vereist bepaald in art. 8 H.W. (Fredericq, I, n° 77, blz. 151).

7. De vorm van de vertegenwoordiging, m.a.w. de wijze waarop de vertegenwoordiger zijn handtekening dient te plaatsen op de wisselbrief in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger, is door de eenvormige wet niet geregeld.

De aangelegenheid blijft derhalve door het gemeenrecht beheerst.

Algemeen wordt aanvaard dat de hoedanigheid waarin de ondertekenaar zijn handtekening op de titel plaatst, hierop moet vermeld worden, zodanig dat het optreden als vertegenwoordiger en de identiteit van de vertegenwoordigde, uit de titel zelf blijkt.

Geen enkele bijzondere vorm is echter voorgeschreven voor de aanduiding van de hoedanigheid van de ondertekenaar.

Dezelfde regel geldt in Engeland (Byles, blz. 52). Men schijnt er echter vrij streng te zijn, in die zin dat de persoonlijke verbintenis van de ondertekenaar er veel gemakkelijker aanvaard wordt (zie bijv. de *cases* besproken in Byles, blz. 66 en volg.).

In menig geval zal de hoedanigheid, waarin de ondertekenaar optreedt, vaststaan op grond van andere omstandigheden dan een uitdrukkelijke vermelding, waaruit de vertegenwoordiging of het ontbreken daarvan blijkt.

Aldus moet er identiteit zijn tussen de persoon die op de wisselbrief aangeduid is als de betrokkene en degene die als acceptant tekent. Derhalve kan, bij ontbreken van deze identiteit, het optreden als vertegenwoordiger blijken.

Dit wordt beslist wanneer wisselbrieven op een handelaar getrokken, geaccepteerd werden door zijn echtgenote die hem, in de zin van art. 10, tweede lid H.W. in de uitoefening van zijn bedrijf behulpzaam is. In dergelijk geval treedt de echtgenote als vertegenwoordiger op, en verbindt zij zich zelf niet maar slechts haar man (Hrb. Antwerpen, 15 mei 1899, *P.P.*, 1901, n° 1240, blz. 818; Hrb. Kortrijk, 10 dec. 1954, *R.W.*, 1955-56, 762).

Andersom werd geoordeeld dat de avalgever een persoonlijke verbintenis aanging, wanneer hij reeds een eerste maal op de wisselbrief zijn handtekening had aangebracht als vertegenwoordiger van de acceptant (Rouen, 10 maart 1950, *Rec. Dall.*, 1951, *Somm.*, 3; *Rev. Trim. Dr. Comm.*, 1951, 322).

Voor de vertegenwoordiging van de vennootschappen is uitdrukkelijk bepaald dat, onmiddellijk vóór of na de handtekening van de vertegenwoordigers, de hoedanigheid vermeld zij waarin zij handelen (art. 83 en 138 laatste lid *Venn. W.*). Deze vermelding wordt vaak door een stempel aangebracht.

Dit voorschrift is echter zonder sanctie wanneer de tegenpartij wetend met een bevoegde vertegenwoordiger handelt (Resteau, *Sociétés Anonymes*, tweede uitg., III, n° 1577, blz. 258 en volg.; Van Rijn, I, n° 474, blz. 327).

8. In België, evenals in Frankrijk en in Nederland, moet de vertegenwoordiger zijn eigen handtekening gebruiken, en kan hij niet tekenen met de naam van de vertegenwoordigde (Molengraaff, *Leidraad Nederlands Handelsrecht*, negende uitg. 1954, II,

blz. 399; Scheltema en Wiarda, blz. 39; Fredericq, X, n° 56, blz. 150).

In Duitsland integendeel kan de vertegenwoordiger tekenen met de naam van de vertegenwoordigde; dit is het zogenaamde *handeln unter fremden Namen* (Hueck, *Recht der Wertpapiere*, zesde uitg. 1954, § 8, blz. 36; Rehfeldt, *Wertpapierrecht*, derde uitg. 1955, § 20, blz. 46; Schumann, *Handelsrecht*, II, § 35, blz. 339; Deze praktijk wordt er ook wel eens bestreden: Jacobi, *Wechsel- und Scheckrecht*, § 31, II, blz. 240).

Men zou, op het eerste gezicht, ten voordele van een aanwending van dit systeem in de eenvormige wet, beroep kunnen doen op de tekst van artikel 7 ... « des signatures qui... ne sauraient obliger les personnes qui ont signé la lettre de change, ou au nom desquelles elle a été signée... ». Maar deze tekst beoogde slechts de formulering van het principe van de onafhankelijkheid der handtekeningen en strekt niet tot regeling van de wijze waarop de vertegenwoordiger dient te tekenen (Arminjon et Carry, *La lettre de change et le billet à ordre*, n° 268, blz. 304 en volg.).

Dezelfde oplossing als in Duitsland, geldt ook in Engeland luidens S.91 (1) B.E.A.

Nochtans kunnen er gevallen voorkomen waar de persoon wiens handtekening werd nagemaakt, aansprakelijk zal kunnen zijn, bijv. waar de valsheid gepleegd werd door een ondergeschikte in omstandigheden waarop artikelen 1384, derde lid B.W. toepasselijk zijn.

Aldus werd de burgerlijke aansprakelijkheid van de werkgever aanvaard wanneer zijn bediende geld opgenomen had van een derde, tegen afgifte van valse wisselbrieven die schijnbaar door de werkgever op klanten getrokken waren, en waarop de bediende, benevens de stempel van zijn werkgever, diens nagemaakte handtekening had aangebracht. Bovendien vermeldde deze wisselbrieven werkelijke facturen van geleverde waren, die de bediende door zijn bediening kende, en waardoor hij aan de wisselbrieven de schijn van werkelijkheid kon geven. Dientengevolge werd beslist dat, naar tijd, plaats en bediening, voldoende verknochtheid bestond tussen de onrechtmatige daad en de functie van de dader, zodat de werkgever burgerlijk aansprakelijk was (Brussel, 10 juli 1957, *Jur. Comm. Brux.*, 1957, 370).

B. Bewijslast.

9. Er weze vooraf, voor zoveel nodig, aan herinnerd dat, in een eis tegen de beweerde vertegenwoordigde, bij betwisting, de bewijslast van de bevoegdheid van de vertegenwoordiger op de houder rust, althans in principe (Luik, 28 act. 1946, *R.C.J.B.*, 1948, 66, met noot Fally; Arminjon et Carry, n° 269, blz. 305 en volg.). Wanneer de betwisting over de omvang van de bevoegdheid gaat, zal de vertegenwoordigde vanzelfsprekend zijn medewerking aan de bewijsvoering moeten verlenen, tot staving van zijn betwisting.

De feitenrechter stelt op soevereine wijze vast of de vertegenwoordiger binnen de perken van zijn bevoegdheid heeft gehandeld (Cass., 20 juli 1899, *Pas.* 1899, I, 347), op voorwaarde evenwel, dat zijn interpretatie verenigbaar zij met de akte die het mandaat vaststelt (Cass. 14 jan. 1954, *Pas.*, 1954, I, 403; Cass. 23 dec. 1958, *Pas.*, 1959, I, 429; Cass. 24 jan. 1961, *Pas.*, 1961, I, 558).

Nochtans zal bij de vertegenwoordiging van vennootschappen een rechtskwestie oprijzen.

Behoorlijk gepubliceerde statuten van een vennootschap gelden immers tegenover de derden, waar zij

de wijze bepalen waarop de vennootschap kan verbonden worden.

Een wisselbrief, getekend door twee beheerders, uit naam van een vennootschap waarvan de statuten bepalen dat de vennootschap geldig zal verbonden zijn door deze handtekeningen zonder van enige voorafgaande beraadslaging te moeten laten blijken, verbindt in elk geval de vennootschap zonder enige betwisting, ook al waren de ondertekenaars daartoe niet bevoegd.

Dergelijk beding, weliswaar als bewijsregeling opgevat, wordt ten voordele van de derden, naar Belgisch recht, zodanig opgevat dat de geldigheid van de vertegenwoordiging in werkelijkheid niet kan betwist worden tegenover de derden die te goeder trouw handelden (Van Rijn, I, n° 473, blz. 326 en volg., n° 654, blz. 415).

Praktisch verleent dergelijke statutaire bepaling, zoniet een vertegenwoordigingsbevoegdheid, dan toch, ten voordele van de derden, een vertegenwoordigingsmacht (vgl. Van Ommeslage P., *Le régime des sociétés par actions et leur administration en droit comparé*, n° 268, blz. 441; zie ook noot onder Gent 7 juni 1923, B.J., 1923, 596).

Andersom zullen een vennootschap onder gemeenschappelijke naam, en haar vennoten, hoofdelijk verbonden zijn door de wisselschuld door één vennoot aangegaan, wanneer geen afwijking van art. 1859 B.W. is bedongen in een geldig bekendgemaakte oprichtingsakte (Hrb. Aalst, 26 maart 1929, *Rev. Prat. Soc.*, 1930, n° 3040, blz. 135).

De Italiaanse wisselwet bevat in art. 12 een bijzondere regeling in dit verband: de algemene bevoegdheid om uit naam en voor rekening van iemand verbintenissen aan te gaan, laat niet vermoeden dat zulks de bevoegdheid omvat om zich door de wisselbrief te verbinden, tenzij voor kooplieden, met uitzondering nochtans wanneer deze bevoegdheid is uitgesloten en bekend gemaakt in het register der ondernemingen (art. 2206 Codice Civile).

10. Er mag ook reeds aan herinnerd worden dat, bij ontbreken van bevoegdheid, de beweerde vertegenwoordigde eventueel kan verbonden zijn, wegens de verwekte schijn (zie verder n° 14).

11. De bevoegdheid kan, zoals opgemerkt werd, zowel uitdrukkelijk als stilzwijgend verleend worden.

Er wordt ook aanvaard dat met vermoedens kan bewezen worden dat de vrouw, die in de zin van art. 10 H.W. haar echtgenoot in diens handel behulpzaam is, bevoegd is om uit zijn naam wisselbrieven op hem getrokken te accepteren (zie boven n° 7).

C. Gevolgen:

12. De gevolgen van de vertegenwoordiging met bevoegdheid blijven eveneens door het gemeenrecht beheerst.

De vertegenwoordigde is door de handelingen van de bevoegde vertegenwoordiger verbonden als wisselschuldenaar, en verkrijgt precies op dezelfde wijze de rechten uit de wisselbrief.

De vertegenwoordiger is niet persoonlijk verbonden en verkrijgt evenmin rechten tegenover degene met wie hij in die hoedanigheid handelde (vgl. De Page, V, n° 440, blz. 433; art. 1998, eerste lid B.W.; art. 61 en 132 Venn.W.).

§ 2. Vertegenwoordiging zonder bevoegdheid en overschrijden van bevoegdheid.

A. Het gemeenrecht.

13. Ten einde de draagwijdte van art. 8 E.W. duidelijk te begrijpen, lijkt het nuttig vooraf het probleem der pseudo-vertegenwoordiging in het gemeenrecht te situeren.

vóór de invoering van de eenvormige wet was het handelen zonder bevoegdheid of met overschrijding van bevoegdheid, beheerst door de gemeenrechtelijke nationale regelen betreffende de lastgeving en de onrechtmatige daad.

14. Bij ontbreken van bevoegdheid is de schijnbare vertegenwoordigde overeenkomstig het gemeenrecht niet verbonden (art. 1998, tweede lid B.W.).

Dit wordt door art. 8 ondersteld, waar het de aansprakelijkheid van de *falsus procurator* regelt. Deze bepaling laat onberoerd de gemeenrechtelijke regeling van de gevallen waarin de schijnbare vertegenwoordigde op grond van zijn bekrachtiging of van de verwekte schijn door de handelingen van onbevoegde vertegenwoordiger verbonden kan zijn (Vgl. hierover: De Page, V, n° 445 en volg., blz. 436 en volg.; Calais-Auloy, J., *Essai sur la notion d'apparence en droit commercial*, blz. 57 en volg.).

Deze mogelijkheid blijft ook in het wisselrecht bestaan.

Eenzijds kan de vertegenwoordigde de wisselverbintenissen bekrachtigen die uit zijn naam door een onbevoegde vertegenwoordiger waren verricht (zie echter verder n° 27).

Anderzijds wordt ook geoordeeld dat de beweerde vertegenwoordigde wegens de verwekte schijn, wisselrechtelijk zal kunnen verbonden zijn door de handtekening van een onbevoegde vertegenwoordiger (Cass. fr., 8 nov. 1957, *Rev. Trim. Dr. Comm.*, 1958, 353: wisselbrieven geaccepteerd door de schijnbare directeur van een onderneming; Hrb. Leuven, 3 nov. 1958, *R.W.*, 1960-61, 1732: wisselbrieven geaccepteerd door de voorzitter van een N.V.).

15. In het gemeenrecht bestaat een belangrijke betwisting — die voor de wisselbrief, op passende wijze door artikel 8 terzijde gesteld is — met betrekking tot de persoonlijke aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger. Art. 1997 B.W. bepaalt dat, indien hij aan de tegenpartij behoorlijk kennis geeft van zijn volmacht, de vertegenwoordiger helemaal niet verbonden is door hetgeen buiten de perken dezer volmacht geschied is, tenware hij zich sterk gemaakt had voor de bekrachtiging door de vertegenwoordigde.

Anderzijds volgt *a contrario* uit artikel 1997 B.W., dat degene die als vertegenwoordiger beweert te handelen, in principe moet instaan voor zijn bevoegdheid, tegenover diegene met wie hij als dusdanig handelde, en die daardoor redelijk vertrouwen mocht in de voorgewende bevoegdheid.

16. Het principe volgens hetwelk de vertegenwoordiger instaat voor zijn bevoegdheid, wordt niet betwist. Men is het echter niet eens over de grondslag en de draagwijdte van de door artikel 1997 B.W. onderstelde algemene regel.

Drie oplossingen zijn denkbaar en worden ook verdedigd.

Ofwel is de onbevoegde vertegenwoordiger gehouden

tot schadeloosstelling voor de schade geleden door de tegenpartij doordat zij vertrouwd heeft dat de schijnbare vertegenwoordigde zou gebonden zijn. De schadeloosstelling omvat dan slechts het negatief belang.

Ofwel omvat de schadeloosstelling het positieve belang, doordat de schade moet vergoed worden die volgt uit het niet verbonden zijn van de schijnbare vertegenwoordigde (zie over dit onderscheid verder nr. 18).

Ofwel, tenslotte, zal de onbevoegde vertegenwoordiger persoonlijk als partij verbonden zijn, in plaats van de schijnbare vertegenwoordigde (zie over de probleemstelling: Houwing, *Positief en negatief belang bij rechtsschijn*, W.P.N.R., 1944, nr. 3871, blz. 50).

17. In België en Frankrijk beperkt men zich er vaak toe te bevestigen dat de onbevoegde vertegenwoordiger niet persoonlijk verbonden is als contractpartij, vermits hij zijn wilsverklaring gaf uit naam en voor rekening van een ander. Daaruit zouden voor hem derhalve noch rechten noch verplichtingen kunnen ontstaan. Integendeel zou hij slechts tot schadeloosstelling gehouden zijn (Zie o.m. De Page, V, nr. 444, B, blz. 435 en nr. 450, blz. 440 en volg.; R.P.D.B., Tw. *Mandat*, nr. 896; Demogue, I, nr. 108, blz. 197).

Als grondslag voor deze aansprakelijkheid ziet men in deze stelling slechts de onrechtmatige daad van de onbevoegde vertegenwoordiger.

Men laat hierbij gelden dat hij, beter dan wie ook, het bestaan en de omvang van zijn volmacht moet kennen, zodat hij schuldig handelt tegenover de tegenpartij, bij wie hij ten onrechte een redelijk vertrouwen in de geldige vertegenwoordiging doet ontstaan (De Page, l.c.).

18. Hiermede is de vraag echter niet opgelost hoever deze aansprakelijkheid reikt.

Moet de onbevoegde vertegenwoordiger slechts de schade vergoeden gelijk aan het belang dat de tegenpartij had bij het niet-optreden, nl. het negatief belang, dan wel gelijk aan het belang dat hij had bij de geldigheid van de rechtshandeling, nl. het positief belang?

Men herinnert zich dat dit belangrijke onderscheid voor het eerst door von Ihering gemaakt werd (von Ihering, *Culpa in contrahendo*, in *Oeuvres choisies*, vert. O. de Meulenaere, II, blz. 16 en volg.).

Door *positive Interesse*, of *Erfüllungsinteresse* wordt begrepen het belang bij het geldig tot stand komen van de beoogde verbintenissen.

Door *negative Interesse* of *Vertrauensschaden* wordt bedoeld, niet het belang dat de benadeelde had bij de geldigheid van de beoogde verbintenis, maar wel de schade die hij niet zou geleden hebben moest de wilsverklaring niet gedaan zijn of de daad niet verricht zijn.

Deze schade omvat derhalve de nadelen die de tegenpartij of de benadeelde niet zou geleden hebben, moest hij de nietigheid of aanvechtbaarheid gekend hebben, zoals kosten en uitgaven, nalaten van andere contracten, enz. (zie hierover o.m. Lehmann, *Allgemeiner Teil*, § 34, III, 2, blz. 252; Enneccerus-Lehmann, *Schuldrecht*, dertiende uitg. (1950) § 14, VI, blz. 59 en volg.; A.P.R., Tw. *Schade en Schadeloosstelling* door Jan Ronse, n° 296; *ibid.*, Tw. *Verloving*, n° 53; Houwing, o.c., W.P.N.R., 1944, n° 3871, blz. 50).

M.a.w. de vraag blijft of de schadeloosstelling gelijk kan zijn aan de omvang van de schade geleden door de niet vervulling van de verbintenis door de pseudo-vertegenwoordigde, met desgevallend de persoonlijke

gebondenheid van de vertegenwoordiger als herstel in specifieke vorm.

19. Bovendien kunnen gevallen voorkomen waar de schuld van de onbevoegde vertegenwoordiger zou kunnen betwist worden, ook buiten het geval waar hij behoorlijk kennis gaf van zijn volmacht.

Kan hij in dergelijk geval nog voor persoonlijk aansprakelijk gehouden worden, zoals uitdrukkelijk bepaald is in de verder te bespreken § 179 B.G.B., en in welke mate?

Deze oplossing schiet dus zeker aan duidelijkheid te kort.

Weliswaar bestaat de mogelijkheid dat de onbevoegde vertegenwoordiger zich sterk zou gemaakt hebben voor de bekrachtiging door de pseudo-vertegenwoordigde (art. 1997, in fine B.W.). Maar in dat geval ook zou hij overeenkomstig art. 1120 B.W. slechts tot schadeloosstelling gehouden zijn.

Eens te meer wordt de omvang van deze schadeloosstelling niet gepreciseerd (vgl. De Page, V, n° 451, blz. 441).

Men heeft opgemerkt dat de onbevoegde vertegenwoordiger niet uit onrechtmatige daad aansprakelijk kan zijn, vermits hij niet aansprakelijk is wegens het ontbreken van de volmacht, maar wel aansprakelijk voor het bestaan van de volmacht.

Vervolgens zal er zelden van sterkmaking sprake kunnen zijn omdat de vertegenwoordiger niet verklaart «als hij niet presteert zal ik het doen», maar uitsluitend, «ik ben bevoegd om te zeggen dat hij zal presteren» (Asser-Scholten-Bregstein, *Vertegenwoordiging en rechtspersoon*, blz. 56).

Volgens deze stelling ook zou geen schadeloosstelling verschuldigd zijn door de *falsus procurator* wanneer hij zou bewijzen dat de schuldvordering niet had kunnen verhaald worden tegen de schijnbare vertegenwoordigde, wegens diens onvermogen.

In deze stelling moet dan ook als afwijkend recht beschouwd worden de bepaling van art. 35, 4° tweede lid Venn. W. luidens dewelke, bij de oprichting van een N.V., persoonlijk verbonden zijn degenen die een verbintenis voor derden aangingen, als vertegenwoordigers of door zich sterk te maken.

20. De beperking tot het negatief belang geldt waarschijnlijk ook in het Italiaanse recht waar de onbevoegde vertegenwoordiger, luidens art. 1398 *Codice Civile* de schade moet vergoeden die de tegenpartij heeft geleden door op de geldigheid van de rechtshandeling te vertrouwen.

21. In een gedeelte van de Belgische rechtspraak en rechtsleer komt men tot een ander resultaat, nl. de schadeloosstelling met als omvang het positief belang van de tegenpartij bij de geldigheid van de wilsverklaring en zulks op grond van een stilzwijgend garantiecontract.

Voor Laurent staat de vertegenwoordiger zonder meer in voor het bestaan van zijn bevoegdheid: «Il y a une garantie qui ne doit pas être stipulée, c'est la garantie de l'existence du mandat.» Hij meent dat hier geen verbintenissen uit onrechtmatige daad ontstaan, maar wel uit een stilzwijgend garantiecontract. Er is dus aansprakelijkheid uit overeenkomst (Laurent, XXVIII, n° 49, blz. 50 en volg.). Deze schadeloosstelling zou dan ook in specifieke vorm kunnen toegestaan worden door de persoonlijke verbintenis van de *falsus procurator* als contractspartij te aanvaarden.

Op dergelijke gronden werd geoordeeld :

« Attendu que, pour dégager leur responsabilité envers le demandeur, qui a traité avec eux de bonne foi et sur la foi de leurs déclarations qu'il lui était impossible de contrôler, les défendeurs devraient dès lors justifier de l'existence du prétendu mandat qu'ils invoquent ». De onbevoegde vertegenwoordiger wordt dan ook als eenvoudig schuldenaar veroordeeld (Hrb. Gent, 4 nov. 1891, *Jur. Comm. Fl.*, 1892, n° 858, blz. 107, bevestigd door Gent, 11 april 1892, *Pas.*, 1892, II, 309).

In de meer recente rechtspraak ontmoet men wel eens een beslissing luidens dewelke uit artikel 1997 B.W. alleen volgt dat de beweerdde vertegenwoordiger die de geldigheid van zijn volmacht niet bewijst, persoonlijk als partij verbonden is tegenover de tegenpartij (Hrb. Antwerpen, 9 april 1953, *R.W.*, 1953-54, 185).

Een stilzwijgend garantiecontract, als grondslag voor de aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger, wordt door Scholten als verwerpelijke fictie beschouwd, terwijl deze constructie zeker niet meer zou opgaan bij eenzijdige wilsverklaringen (Asser-Scholten-Bregstein, blz. 55 en volg.).

Deze kritiek treft niet, tenzij in zover het over de gebruikte woorden gaat. Men voorkomt het verwijt door te zeggen dat elke wilsverklaring, als vertegenwoordiger afgelegd, noodzakelijk een garantieverbintenis impliceert.

In Engeland wordt de aansprakelijkheid van de onbevoegde *agent* niet gesteund op zijn onrechtmatig doen of laten, maar integendeel op een *implied promise* om zijn vertegenwoordigheidsbevoegdheid te waarborgen, zodat de tegenpartij hem kan aanspreken tot schadeloosstelling van *warranty of authority*, ook al is aan de onbevoegde vertegenwoordiger geen enkele schuld te wijten (Yonge v. Toynbee, (1910) I K.B. 215; Cheshire en Fifoot, *Cases on the law of contracts*, tweede uitg. (1954), blz. 336). Deze aansprakelijkheid geldt voor alle wilsverklaringen, ook niet-contractuele (Anson, *Principles of the law of contract*, negentiende uitg., door Brierly (1945), blz. 408).

In vastelandse terminologie uitgedrukt, schijnt de omvang van deze aansprakelijkheid samen te vallen met het positief belang van de tegenpartij die op de bevoegdheid heeft vertrouwd (vgl. Meijers, toelichting tot 3.3.9, en voetnoot 6).

Nochtans volgt uit de erkenning van een garantieverbintenis niet noodzakelijk dat het *positive Interesse* dient vergoed te worden.

Zij bevestigt alleen de aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger ook wanneer hem geen schuld treft, zonder nochtans de vraag nopens de omvang van de schadeloosstelling te beantwoorden.

Aldus oordeelde Ihering — waar hij terloops de rechtsovername uit *culpa in contrahendo* liet steunen op een prestatie van waarborg — dat slechts het belang bij het niet aangaan van de overeenkomst in aanmerking komt, m.a.w. het *negative Interesse* (Ihering, *Culpa in contrahendo*, in *Oeuvres choisies*, vert. O. de Meulenaere, II, blz. 20, voetnoot 23).

22. In Duitsland zijn de gevolgen der vertegenwoordiging zonder bevoegdheid in het algemeen geregeld door §§ 177 en volg. B.G.B. (Lehmann, *Allgemeiner Teil*, tiende uitg. (1957), § 36, VI, blz. 305 en volg.; Enneccerus-Nipperdey, *Allgemeiner Teil*, II, § 183, blz. 785 en volg.).

Meer bepaalt regelt § 179 B.G.B. de aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger.

Het principe is de persoonlijke aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger wanneer hij zijn volmacht niet bewijst, en de vertegenwoordigde weigert de rechtshandeling te bekrachtigen.

Op deze regel gelden twee uitzonderingen, waarin de onbevoegde vertegenwoordiger niet aansprakelijk zal zijn. Vooreerst indien de tegenpartij het ontbreken van zijn bevoegdheid kende of behoorde te kennen; vervolgens wanneer de onbevoegde vertegenwoordiger niet bekwaam was (§ 179, derde lid B.G.B.).

De omvang van deze zelfstandige aansprakelijkheid is als volgt geregeld :

De onbevoegde vertegenwoordiger is gehouden tot herstel der volledige schade voortspuitende uit zijn onbevoegdheid, m.a.w. zijn aansprakelijkheid bereikt de omvang van het *positive Interesse*, ook genoemd *Erfüllungsinteresse*, en hij kan, naar keuze van de tegenpartij, tot schadeloosstelling gehouden zijn, of tot de volledige uitvoering van de verbintenis (*Erfüllungsanspruch* : § 179, eerste lid B.G.B.).

Uitzonderlijk — nl. wanneer de onbevoegde vertegenwoordiger bewijst dat hij het ontbreken van zijn bevoegdheid niet kende (§ 179, tweede lid B.G.B.) — is zijn aansprakelijkheid beperkt tot vergoeding van het *negative Interesse* of *Vertrauensschaden*, terwijl het bedrag daarvan nooit dit van het *Erfüllungsinteresse* kan te boven gaan.

De grondslag van deze regeling is de bescherming van het redelijk vertrouwen (*Vertrauensschutz*).

De regel kan als volgt samengevat worden : aansprakelijkheid voor de door de *Falschvertreter* verwekte redelijke verwachting,

a) tot volledige vervulling in geval hij schuldig handelde, hetzij in specifieke vorm, door zijn persoonlijke verbintenis, hetzij tot vergoeding van het *positive Interesse*,

b) tot vergoeding van het *negative Interesse*, in geval hij zonder schuld handelde.

Men vindt ook een gelijkaardige aansprakelijkheid, gesteund op de *Vertrauensschutz*, in § 54 B.G.B., § 34 *Aktiengesellschaftsgesetz* en § 11 *G.m.b.H. Gesetz*.

23. In Nederland wordt — eveneens op grond van de bescherming van het opgewekte vertrouwen — aangevaard dat de onbevoegde vertegenwoordiger zonder meer voor het bestaan van zijn bevoegdheid moet instaan. De oplossing wordt er *a contrario* afgeleid uit art. 1843 Ned. B.W. dat aan art. 1997 B.W. beantwoordt. Dit betekent er dat, wanneer hij door zijn optreden bij de derden het redelijk vertrouwen opgewekt heeft in zijn bevoegdheid, hij deze redelijke verwachting moet vervullen. De schadeloosstelling omvat er dan ook steeds het *positive Interesse*, d.w.z. het nadeel dat de tegenpartij lijdt doordat de vertegenwoordiger onbevoegd blijkt (Asser-Scholten-Bregstein, blz. 55 en volg.; anders Houwing, o.c., *W.P.N.R.*, 1944, n° 3871, blz. 51).

Deze oplossing werd in Nederland uitdrukkelijk toegepast in art. 47, b, K. met betrekking tot de onbevoegde vertegenwoordiger van een N.V.

Ze wordt in het algemeen bevestigd in het ontwerp Meijers (3, 3, 9).

24. In Zwitserland is de onbevoegde vertegenwoordiger, luidens artikel 39, eerste lid O.R., persoonlijk tot schadeloosstelling gehouden « auf Ersatz des aus dem Dahinfallen des Vertrages erwachsenen Schadens »... « En réparation du préjudice résultant de l'invalidité du contrat ». Luidens het tweede lid mag de rechter naar billijkheid tot een hoger bedrag veroordelen ingeval van schuld in hoofde van de vertegenwoordiger.

Deze bepaling wordt er als volgt verklaard: zonder enig onderzoek naar het bestaan van schuld bij de onbevoegde vertegenwoordiger, staat deze voor het bestaan der volmacht in, maar zijn aansprakelijkheid is beperkt tot het negatief belang (*Vertrauensschaden* of *negative Interesse*).

In geval van bewezen schuld — d.i. wanneer hij zijn bevoegdheid kende of behoorde te kennen — kan hij, waar de billijkheid zulks vergt, tot beloop van het *Erfüllungsinteresse* aansprakelijk zijn (v. Thur, *Obligationsrecht*, I, § 45, blz. 321 en volg.).

En vermits luidens art. 93 O.R. de rechter over de vorm en de omvang van de schadeloosstelling mag beschikken, kan de onbevoegde vertegenwoordiger tot dezelfde prestatie veroordeeld worden, die, bij geldige vertegenwoordiging, ware verschuldigd geweest door de vertegenwoordigde (v. Thur, l.c.).

Reeds vóór de eenvormige wet bepaalde het oude art. 821 O.R. dat, wie een wisselbrief tekent als vertegenwoordiger zonder bevoegdheid, zelfstandig verbonden is, op dezelfde wijze als de vertegenwoordigde het zou geweest zijn. Dit is de regel van art. 8 E.W. geworden.

25. Het is hier niet de gelegenheid om een eigen standpunt in te nemen betreffende deze betwisting.

Voorlopig wil het voorkomen dat, in principe, de aansprakelijkheid tot schadeloosstelling gesteund op een garantieverbintenis, de meest logische en billijke oplossing is.

Inderdaad, de persoonlijke gebondenheid van de onbevoegde vertegenwoordiger als partij reikt te ver. Men denke aan het geval waar, wegens het onvermogen van de vertegenwoordigde, de naleving van de verbintenis van hem niet zou kunnen afgedwongen worden. In dergelijk geval zou de tegenpartij er baat bij vinden met een onbevoegde vertegenwoordiger gehandeld te hebben (vgl. Houwing, o.c., *W.P.N.R.*, 1944, n° 3871, blz. 51).

Voor de omvang van de schadeloosstelling kan het positief belang in aanmerking komen. Het gaat hier immers over de bescherming van een redelijke verwachting, door de onbevoegde vertegenwoordiger opgewekt. Hij zelf beter dan wie ook, kende zijn onbevoegdheid of behoorde deze te kennen.

In de zoëven vermelde hypothese nochtans zou het negatief belang in aanmerking komen wegens de ontoereikendheid van de vergoeding naarmate van het *Erfüllungsinteresse*.

Wat er ook van zij, — en zonder een beslist standpunt in dit debat te willen innemen, — moet onderstreept worden dat er belangenconflicten van bijzondere aard voorkomen die een andere oplossing vergen, en wel de persoonlijke gebondenheid als partij, van de onbevoegde vertegenwoordiger.

Dit is nl. het geval bedoeld in art. 35, 4° Venn. Wet waar niet alleen tussen twee tegenstrijdige belangen moet gekozen worden, — de vennoten die geldig onderschreven hebben en de onbevoegde vertegenwoordigers van schijnbare intekenaars, — maar bovendien het belang van derden, de maatschappelijke schuldeisers.

Het belangenconflict dat door art. 8 eenvormige wet is opgelost, vergt in nog meerdere mate de persoonlijke gebondenheid van de onbevoegde vertegenwoordiger als partij in de wisselbrief. Deze moet, zeker tegenover de derde houder van de wisselbrief, — die vreemd is, niet alleen aan de verhouding tussen de schijnbare vertegenwoordiger en vertegenwoordigde, maar ook aan de verhouding tussen de vertegenwoordigde en de nemer, — instaan voor de betaling van de wisselbrief zoals hij door hem is onderschreven.

Een schadeloosstelling, door de rechter te begroten zou strijdig zijn met de verhandelbaarheid die de kern uitmaakt van het hele wisselrecht, en met het fundamentele vereiste dat de wisselbrief een welbepaalde geldsom tot voorwerp moet hebben.

B. Het Wisselrecht.

26. Vooreerst dient herinnerd te worden aan de regel van de onafhankelijkheid der handtekeningen (art. 7). Hieruit volgt dat de onbevoegdheid van de ondertekenaar de geldigheid van de verbintenis der overige ondertekenaars van de wisselbrief niet aantast.

27. Artikel 8 regelt op duidelijke wijze de aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger.

Het bepaalt dat wie als vertegenwoordiger van een persoon zijn handtekening op een wisselbrief plaatst, zonder bevoegdheid of met overschrijding van zijn bevoegdheid, zelf krachtens de wisselbrief verbonden is, en, wanneer hij betaald heeft, dezelfde rechten heeft als de beweerde vertegenwoordigde zou hebben gehad.

Er weze vooraf aan herinnerd dat deze bepaling onderstelt dat de pseudo-vertegenwoordigde niet verbonden is, bv. door zijn bekrachtiging van de handeling van de *falsus procurator* (zie boven n° 14).

Art. 8 bepaalt inderdaad dat de onbevoegde vertegenwoordiger persoonlijk als wisselschuldenaar verbonden is, maar heeft het gemeenrecht (vgl. art. 1998, tweede lid B.W.) niet ter zijde gesteld, waar het de bekrachtiging toelaat van de rechtshandelingen door een onbevoegde vertegenwoordiger verricht (Cass. Ital., 8 april 1941, von Caemmerer, *Internationale Rechtssprechung zum Genfer einheitlichen Wechsel- und Scheckrecht*, blz. 60).

In geval van bekrachtiging, verdwijnt de wisselrechtelijke verbintenis van de onbevoegde vertegenwoordiger (Cass. Ital., 14 jan. 1953, von Caemmerer, blz. 61).

Nochtans werd in verband hiermede terecht herinnerd aan de regel volgens dewelke de bekrachtiging niet de inmiddels verworven rechten van derden mag aantasten (Cass., 6 febr. 1953, *Pas.*, 1953, I, 436; *Rev. Prat. Soc.*, 1953, n° 4310, blz. 224).

Dientengevolge zal de eis ingesteld tegen de onbevoegde vertegenwoordiger, op grond van art. 8, niet in het gedrang gebracht worden door een latere bekrachtiging vanwege de pseudo-vertegenwoordigde (vgl. Van Rijn et Heenen, II, n° 1586, blz. 468).

Door de besproken bepaling werd voor het wisselrecht de betwisting ter zijde gesteld die in België, evenals in het nationale recht van verschillende andere landen, overigens nog bestaat.

Zij verplicht de onbevoegde vertegenwoordiger tot persoonlijke uitvoering van de wisselverbintenis. M.a.w., — zonder evenwel het onderscheid te maken naargelang hij schuldig handelde of niet, zoals § 179 B.G.B. het doet, — werd het Duitse systeem ingevoerd volgens hetwelk de onbevoegde vertegenwoordiger de redelijke verwachting die hij heeft opgewekt volkomen moet vervullen. Het gaat hier dus niet over vergoeding van de schade, maar over een persoonlijke verbintenis tot vervulling der beloofde prestatie, precies zoals dit in het geval, bedoeld door art. 35, 4°, tweede lid, Vennootschappenwet reeds in België bepaald was.

Aldus is voor de door art. 8 geregelde gevallen (handelen zonder bevoegdheid of met machtoverschrijding) een klare en duidelijke oplossing voorgeschreven: de ondertekenaar wordt zelfstandige wisselschuldenaar en -schuldeiser na betaling, op dezelfde wijze als de be-

weerde vertegenwoordigde het zou geweest zijn in geval van geldige vertegenwoordiging.

28. In Engeland werd de aangelegenheid niet even duidelijk geregeld door B.E.A. (zie nl. S. 26 (1)).

Men neemt er aan dat de vertegenwoordiger het bestaan van zijn volmacht waarborgt t.o. de houder: diens gevolge zal hij tot schadeloosstelling gehouden zijn tegenover de houder indien de beweerde vertegenwoordigde niet geldig verbonden is, evenzeer waar hij schuldig handelde of niet (Byles, blz. 70).

Voor het geval van vertegenwoordiging van vennootschappen zijn nadere voorschriften verschaft door S. 33 en S. 108 (4) *Companies Act*, 1948 (Byles, blz. 58 en volg.).

Wanneer iemand als vertegenwoordiger van een vennootschap een wissel, orderbriefje of cheque tekent of laat tekenen uit naam van de vennootschap, is hij persoonlijk aansprakelijk tegenover de houder indien de wisselbrief door de vennootschap niet betaald wordt.

1. Vereisten voor de toepassing van artikel 8.

29. De vertegenwoordiger moet vooreerst persoonlijk getekend hebben op de wisselbrief.

Van de vertegenwoordiging moet het geval onderscheiden worden waar een persoon met anderen samen naam op een wisselbrief tekent; er is geen vertegenwoordiging mogelijk door het namaken van anderen's handtekening. Dit kan integendeel een valsheid in geschriften uitmaken, waarvoor de ondertekenaar aansprakelijk zal zijn volgens de gewone regelen. Artikel 8 is niet toepasselijk op dit geval (Scheltema en Wiarda, blz. 346; Molengraaf, negende uitg., II, blz. 399; Arminjon et Carry, n° 269, blz. 305).

Deze oplossing wordt betwist in Duitsland, ten gevolge van de toelaatbaarheid van vertegenwoordiging door handtekening met de naam van de vertegenwoordigde (bevestigend: Rehfeldt, § 20, blz. 47; Schumann, II, § 35, blz. 340; ontkennend (en derhalve toepassing van art. 8 op dergelijke vertegenwoordiging): Jacobi, § 31, IV, blz. 245).

Zoals reeds opgemerkt werd, wordt in Duitsland de ondertekening met de naam van de vertegenwoordigde als een geldige vorm van vertegenwoordiging beschouwd (zie boven n° 8). Ook in dit geval zal de *falsus procurator* als wisselschuldenaar persoonlijk verbonden zijn luidens artikel 8. Evenwel zal hij dan de regresvordering niet kunnen uitoefenen die door artikel 8 toegekend wordt aan de onbevoegde vertegenwoordiger die betaalde. Art. 8 bepaalt immers duidelijk in zijn aanvang ieder die zijn handtekening op een wisselbrief plaats (Rehfeldt, § 20, blz. 47).

Er werd aangestipt dat, naar Belgisch recht, de persoon, wiens handtekening werd nagebootst, in bepaalde gevallen aansprakelijk zal kunnen zijn uit onrechtmatige daad (zie boven n° 8).

30. Bij onderstelling zal de beweerde vertegenwoordiger uitdrukkelijk in die hoedanigheid gehandeld hebben en deze doorgaans vermeld hebben op de titel: lasthebber, wettelijke vertegenwoordiger (vogd, curator) of orgaan (zaakvoerder of beheerder van een vennootschap enz.), ten ware zijn hoedanigheid op een andere wijze zou blijken (zie boven n° 7). Zoniet is hij vanzelfsprekend persoonlijk verbonden als wisselschuldenaar.

Er is in hoofdte van de onbevoegde vertegenwoordiger geen bewustzijn van zijn onbevoegdheid vereist, noch enige andere schuld, (Rehfeldt, § 20, blz. 47; Lescot et

Roblot, *Les effets de commerce*, I, n° 144, blz. 167). Zodra hij tekende, om welke reden ook hij onbevoegd was, is hij als wisselschuldenaar verbonden.

31. De onbevoegde vertegenwoordiger moet bekend zijn om zich wisselrechtelijk te verbinden.

Weliswaar moet de lasthebber deze bekwaamheid niet bezitten om op geldige wijze de lastgever binnen de perken der verleende volmacht te verbinden (art. 1990 B.W.).

Het is echter duidelijk dat de onbevoegde vertegenwoordiger, overeenkomstig artikel 8, slechts dan zelf wisselrechtelijk verbonden kan zijn, indien hij de bekwaamheid bezit om zich door de wisselbrief te verbinden (art. 1990, *in fine*, B.W.; vgl. § 179, derde lid B.G.B.).

Dientengevolge kan de bevoegde *falsus procurator* slechts op grond van zijn onrechtmatige daad aangesproken worden tot schadeloosstelling (Jacobi, § 31, blz. 246 en volg.; Lescot et Roblot, I, n° 144, blz. 167).

32. De derde, die de onbevoegde vertegenwoordiger als zelfstandige wisselschuldenaar wil aanspreken, moet op het tijdstip waarop gehandeld werd, te goeder trouw geweest zijn.

Ofschoon artikel 8 dit vereiste niet vermeldt, moet dit nochtans aanvaard worden. De personen die met een onbevoegde vertegenwoordiger handelt, terwijl hij weet of behoort te weten dat hij de vertegenwoordigingsbevoegdheid mist, handelt te kwade trouw en kan zich op de bescherming van artikel 8 niet beroepen (Molengraaf, II, blz. 399; Scheltema en Wiarda, blz. 345; Rehfeldt, § 20, blz. 167 en volg.; Van Rijn et Heenen, II, n° 1586, blz. 468).

Deze oplossing kan trouwens in verband gebracht worden met de algemene regel uit art. 1997 B.W. Het principe is in Duitsland duidelijker geformuleerd in het algemeen door § 179, derde lid, eerste zin B.G.B.: «Der Vertreter haftet nicht, wenn der andere Teil den Mangel der Vertretungsmacht kannte oder kennen musste».

In Zwitserland is, nagenoeg op dezelfde wijze, bepaald in art. 39, eerste lid, O.R.: aansprakelijkheid van de beweerde vertegenwoordiger: «... sofern er nicht nachweist dass der andere den Mangel der Vollmacht kannte oder hätte kennen sollen».

Volgens Jacobi, wijkt art. 8 van deze regel af doordat het slechts door de kennis en niet door het behoren te kennen zou uitgesloten worden (Jacobi, § 31, IV, blz. 249, voetnoot 5). Men ziet echter niet in waarom hier geen goede trouw in objectieve zin zou vereist zijn, immers alleen het redelijk vertrouwen dient beschermd te worden.

De vraag zal op enigszins bijzondere wijze moeten gesteld worden, wanneer de ondertekenaar van de wisselbrief het orgaan is van een vennootschap van koophandel.

Het wordt inderdaad betwist of de publicatie van de bevoegdheden van de beheerraad of van de afgevaardigde-beheerder gelijk staat met de voldoende kennisgeving van de volmacht, voorzien in art. 1997 B.W.

Volgens sommigen is de wettelijke publicatie in de bijlagen van het Belgisch Staatsblad niet voldoende, omdat de vertegenwoordiger persoonlijk kennis zou moeten geven van zijn volmacht (Restau, *Sociétés Anonymes*, tweede uitg., II, n° 891, blz. 99).

Anderen ten slotte oordelen dat het voor de derden volstaat dat de rechtshandeling binnen de normale bevoegdheid valt van de beheerders of van de afgevaardigde beheerders, zodat zij niet zouden gehouden

zijn tot een onderzoek omtrent de mogelijke verdere beperkingen van hun bevoegdheid door de statuten. M.a.w. alleen daaraan zou de vertegenwoordiger persoonlijk kennis moeten geven. Derhalve zou hij persoonlijk aansprakelijk zijn wanneer hij zijn beperkte bevoegdheid te buiten ging (Marx, J.M., *De la responsabilité des administrateurs dans les sociétés anonymes*, n° 70, blz. 129).

Waarschijnlijk kan deze oplossing verkozen worden, met dien verstande dat de omstandigheden, ook andere dan de statutaire bepaling van de bevoegdheden, mede in aanmerking zullen komen om na te gaan of de derde redelijk mocht vertrouwen op de voorgewende bevoegdheid.

Met betrekking tot het wisselrecht zal in elk geval meer zorgvuldigheid kunnen vereist worden van de trekker of van de eerste nemer, dan van een latere verkrijger van de wisselbrief die voor een vennootschap geaccepteerd is of voor deze getrokken.

2. Bewijslast met betrekking tot de onbevoegdheid van de vertegenwoordiger.

33. In verband met artikel 8 wordt de vraag gesteld op wie de bewijslast rust omtrent de bevoegdheid wanneer de vertegenwoordiger persoonlijk aangesproken wordt.

Er werd wel eens beweerd dat de houder die de vertegenwoordiger als persoonlijk verbonden uit de wisselbrief aanspreekt, de bewijslast draagt van het gemis aan of het overschrijden van de bevoegdheid (Fredericq, X, n° 56, blz. 151).

Anderen oordelen integendeel, en blijkbaar terecht, dat op de beweerde vertegenwoordiger de bewijslast rust van zijn bevoegdheid, hoezeer ook het ontbreken daarvan de grondslag van de tegen hem gericht eis is (Arminjon et Carry, n° 269, blz. 308; Jacobi, § 31, IV, blz. 244).

Deze oplossing moet de voorkeur wegdragen, aangezien de vertegenwoordiger instaat voor zijn bevoegdheid.

Dergelijke bepaling van de bewijslast strookt dan ook met het gemeenrecht (art. 1997; vgl. ook § 179 B.G.B.).

Een andere bewijslastverdeling zou indruisen tegen de redelijkheid: de derde zou tussen twee stoelen komen te zitten wanneer hij niet bewijst t.o. de beweerde lastgever dat hij de lasthebber wel machtigde en niet bewijst tegen de pseudo-lasthebber dat hij niet gemachtigd was (Houwing, *Positief en negatief belang bij rechtsschijn*, W.P.N.R., 1944, n° 3871, blz. 50 en volg.). Ten langen laatste zou alle nuttige draagwijdte aan artikel 8 ontnomen worden.

Doorgaans zal de houder eerst de pseudo-vertegenwoordigde aangesproken hebben, en pas na betwisting, verhaal nemen tegen de onbevoegde vertegenwoordiger. Het zal geraadzaam kunnen zijn, bij ernstige betwisting van de vertegenwoordigingsbevoegdheid, de onbevoegde vertegenwoordiger te laten dagvaarden tot tussenkomst.

Wat de vennootschappen aangaat, zal de betwisting vrij gemakkelijk opgelost worden, b.v. ingeval van acceptatie van wisselbrieven door een enkele beheerder, wanneer de statuten de handtekening van twee beheerders vereisen voor de verbintenissen van de vennootschap (Gent, 19 juni 1936, *Rev. Prat. Soc.*, 1938, n° 3750, blz. 279; vgl. boven n° 9).

3. Gevolgen.

a) Onbevoegdheid.

34. De persoonlijke aansprakelijkheid van de onbevoegde vertegenwoordiger is rechtstreeks. D.w.z., zodra zijn onbevoegdheid bewezen is kan hij aangesproken worden door de houder die geenszins vooraf, of samen met hem, de schijnbare vertegenwoordigde moet aanspreken (Arminjon et Carry, n° 269, blz. 305).

35. De onbevoegde vertegenwoordiger is persoonlijk verbonden op dezelfde wijze als de beweerde vertegenwoordigde ware verbonden geweest in geval van geldige vertegenwoordiging.

Art. 8 zegt dit niet uitdrukkelijk, in tegenstelling tot artikel 32 (avalgever verbonden op dezelfde wijze als de geavalleerde) en artikel 59 (acceptant bij tussenkomst verbonden op dezelfde wijze als degene voor wie de interventie plaats had).

Artikel 8 bepaalt dat hij zelf (lui-même) verbonden is. Wellicht is de Engelse officiële tekst van de E.W. («is bound him-self as a party to the bill») hierin iets nauwkeuriger dan de Franse («est obligé lui-même en vertu de la lettre de change»).

Het blijkt te dezen onbetwistbaar dat de onbevoegde vertegenwoordiger precies op dezelfde wijze verbonden is als de beweerde vertegenwoordigde ware verbonden geweest. De houder kan immers zijn bevoegdheid niet toetsen aan de werkelijkheid. De *falsus procurator* heeft de schijn geschapen en het vertrouwen van de houder mag niet bedrogen worden (Molengraaff, II, blz. 399; Jacobi, § 31, IV, blz. 247; Arminjon et Carry, n° 269, blz. 305). M.a.w. wanneer de onbevoegde vertegenwoordiger optrad voor een pseudo-trekker zal hij als trekker verbonden zijn; indien hij de wisselbrief tekende uit naam van een beweerde acceptant zal hij als acceptant verbonden zijn, enz.

Naar Belgisch recht heeft de persoonlijke wisselrechtelijke verbintenis van de onbevoegde vertegenwoordiger nog tot gevolg het handelskarakter van deze verbintenis, hetgeen niet zonder belang is met betrekking tot de bevoegdheid van de rechtbank.

Dit commerciële karakter volgt uit de bijzondere regeling van art. 8 E.W. die aan de onbevoegde een verbintenis oplegt, als wisselpartij.

De oplossing op grond van een aansprakelijkheid voor de veroorzaakte schade zou dit resultaat niet bereiken, zodat de houder eventueel zou verplicht kunnen zijn de eis, hoezeer die ook uit de wisselbrief voortspuit, tegen de vertegenwoordiger in te stellen voor de burgerlijke rechtbank.

36. De onbevoegde vertegenwoordiger is zelf verbonden in de mate waarin de schijnbare vertegenwoordigde het zou geweest zijn, in geval van geldige vertegenwoordiging. Men heeft beweerd dat, vermits de onbevoegde vertegenwoordiger zelfstandig wisselschuldenaar is geworden door zijn handtekening, hij de verweermiddelen niet zou kunnen laten gelden die de pseudo-vertegenwoordigde zou kunnen opgeworpen hebben, ware hij verbonden geweest (Molengraaff, II, blz. 399; Scheltema en Wiarda, blz. 345 en volg.; Zevenbergen, n° 96, blz. 92). Anderen integendeel menen dat de onbevoegde vertegenwoordiger wel, maar ook geen andere verweermiddelen kan opwerpen dan diegene die de schijnbare vertegenwoordigde had kunnen opwerpen, met uitzondering van diens onbekwaam-

heid (Fredericq, X, n° 56, blz. 153; Jacobi, § 31, IV, blz. 247 en volg.).

De tekst is dienaangaande niet duidelijk : « est obligé lui-même en vertu de la lettre », « is bound himself as a party to the bill ».

Deze teksten luiden in de Nederlandse en Duitse vertalingen respectievelijk « Is zelf krachtens de wisselbrief gebonden » (in Ned. art. 107 K. : verbonden), « haftet selbst Wechselsmäßig ».

Hierbij moet de nadruk gelegd worden op de strekking van de besproken bepaling : de bescherming van het rechtmatig vertrouwen van de houder in het papier, ter zake, in de daarop vermelde bevoegdheid tot vertegenwoordiging.

Verder dient deze bescherming ook niet te reiken.

De houder kan dus uit artikel 8 geen grotere rechten putten dan hij zou gehad hebben indien de vertegenwoordiger bevoegd ware geweest (Cass. Ital., 7 aug. 1952, von Caemmerer, blz. 60, n° 3). M.a.w. de *falsus procurator* is zelf verbonden tot datgene wat de beweerdte vertegenwoordigde ware verschuldigd geweest, moest hij geldig vertegenwoordigd geweest zijn.

Hieruit volgt dat wanneer de schijnbare vertegenwoordigde, in geval van geldige vertegenwoordiging, niet verbonden zou geweest zijn, de onbevoegde vertegenwoordiger in dezelfde mate niet aansprakelijk is op grond van artikel 8. Er moet dus aangenomen worden dat de onbevoegde vertegenwoordiger in principe alle verweermiddelen zal kunnen tegenstellen die de beweerdte vertegenwoordigde had kunnen laten gelden.

37. Uitgesloten zijn evenwel de verweermiddelen of wedereisen die de beschikking zouden betekenen over een recht van de pseudo-vertegenwoordigde (Jacobi, § 31, V, blz. 247). Aldus bijv. kan geen schuldvergelijking ingeroepen worden met een schuldvordering van de schijnbare vertegenwoordigde. Ook kan de onbevoegde vertegenwoordiger er zich niet op beroepen dat, ware de beweerdte vertegenwoordigde geldig verbonden geweest, de schuldvordering tegen laatstgenoemde niet zou kunnen verhaald zijn geweest, bijv. wegens zijn onvermogen of faillissement (Jacobi, § 31, IV, blz. 248).

Het gaat hier immers niet over een schadeloosstelling door de *falsus procurator* verschuldigd, maar over een wettelijke verbintenis om de schuld van de beweerdte vertegenwoordigde te voldoen : « Der Vertreter soll auf Erfüllung nicht bloss auf Schadensersatz haften » (Jacobi, § 31, IV, blz. 249).

Evenmin zal de onbevoegde vertegenwoordiger zich op de onbekwaamheid van de beweerdte vertegenwoordigde kunnen beroepen (Frédéricq, X, n° 56, blz. 153).

Anderzijds mag bij de hem persoonlijke verweermiddelen, bv. de schuldvergelijking die hij rechtstreeks tegen de houder kan laten gelden, aan deze tegenstellen, vermits hij zelfstandig verbonden is (Jacobi, § 31, IV, blz. 248).

38. Blijft nog de vraag, tegenover wie de wisselhandelingen moeten verricht zijn tot behoud van de rechten van de houder : is het tegen de beweerdte vertegenwoordigde of integendeel tegen de onbevoegde vertegenwoordiger ?

De oplossing blijkt duidelijk voort te spruiten uit het principe van de bescherming van het rechtmatig vertrouwen in de titel : al deze handelingen, voornamelijk het protest, verricht tegen de schijnbare vertegenwoordigde zullen geldig verricht zijn (Arminjon et Carry, nr 269, blz. 305; Frédéricq, X, nr 56, blz. 153).

39. Tenslotte kan de onbevoegde vertegenwoordiger die betaald heeft, luidens artikel 8, precies dezelfde rechten doen gelden als de beweerdte vertegenwoordigde zou gehad hebben.

De oplossing is billijk. Zij is de actieve keerzijde van een passieve last (Arminjon et Carry, n° 271, blz. 307). In die zin stapt de onbevoegde vertegenwoordiger volledig in de schoenen van de vertegenwoordigde. Hieruit volgt ook dat de door hem aangesproken wisselschuldenaar, tegen de onbevoegde vertegenwoordiger alle verweermiddelen zal kunnen laten gelden die hij zou kunnen hebben laten gelden tegen de beweerdte vertegenwoordigde. De toestand van de andere wisselschuldenaars kan inderdaad niet benadeeld worden door het optreden van een onbevoegde vertegenwoordiger (Jacobi, § 31, IV, blz. 250; Arminjon et Carry, n° 271, blz. 308; Calais-Auloy, *Essai sur la notion d'apparence en droit commercial*, n° 318, blz. 252).

Bovendien zal de wisselschuldenaar, aangesproken door de *falsus procurator*, aan deze de hem persoonlijke verweermiddelen kunnen tegenstellen (Jacobi, § 31, IV, blz. 250; Zevenbergen, n° 97, blz. 92 en volg.).

b) Overschrijden van bevoegdheid.

40. Door het besproken artikel 8 is geen onderscheid gemaakt tussen het handelen zonder bevoegdheid en het overschrijden van bevoegdheid.

Men denke, wat dit laatste betreft, aan het geval waar volmacht verleend werd tot beloop van 10.000 F, en de vertegenwoordiger een wisselbrief trekt of accepteert voor 20.000 F.

Drie stellingen zijn mogelijk t.o. van de besproken bepaling, en worden ook verdedigd :

1) uitsluitende verbintenis van de onbevoegde vertegenwoordiger voor het geheel;

2) verbintenis van de onbevoegde vertegenwoordiger voor het geheel, met daarnaast, de verbintenis van de vertegenwoordigde binnen de perken van de verleende bevoegdheid;

3) verbintenis van de onbevoegde vertegenwoordiger ten belope van de overschrijding van bevoegdheid, en van de vertegenwoordigde voor het overige.

De wordingsgeschiedenis van de eenvormige wet laat niet duidelijk toe tot een van deze stellingen te besluiten (Arminjon et Carry, n° 270, blz. 306 en volg.).

41. De laatste stelling, die wel eens verdedigd wordt (Jacobi, § 31, IV, blz. 252 en volg.), strookt met de gemeenrechtelijke regeling van de lastgeving (art. 1998 B.W.), op voorwaarde echter dat de verbintenis deelbaar weze.

Hierbij moet vooraf onderstreept worden dat overeenkomstig het gemeenrecht, de lastgever, tegenover de derde die te goeder trouw handelde met de vertegenwoordiger, verbonden zal zijn, ook indien laatstgenoemde zijn volmacht overschrijdt, indien de verleende volmacht onnauwkeurig was en de derden redelijk in het bestaan en de voorgewende omvang ervan mochten vertrouwen (Cass., 11 april 1929, *Pas.*, 1929, I, 154; Rb. Antwerpen, 3 april 1956, *R.W.*, 1955-56, 1834).

De vraag is echter of de leemte in de bijzondere regeling van artikel 8 met dit beroep op het gemeenrecht mag aangevuld worden, vermits deze tekst geen onderscheid maakt tussen de totale onbevoegdheid en het overschrijden van bevoegdheid, om dezelfde sanctie tegen de *falsus procurator* te bepalen, nl. diens zelfstandige wisselverbintenis.

42. De eerste stelling (uitsluitende verbintenis van

de vertegenwoordiger tegenover de houder, voor het geheel), werd in de memorie van toelichting van het Belgische wetsontwerp tot invoering van de eenvoudige wet bijgetreden (*Pasin.*, 1953, blz. 542, n° 31), en wordt ook in de rechtsleer verdedigd (Schumann, *Handelsrecht*, II, § 35, blz. 340).

43. De tweede oplossing schijnt evenwel de meest doelmatige te zijn. De onbevoegde vertegenwoordiger is voor het geheel verbonden en, naast hem, blijft de vertegenwoordigde mede aansprakelijk binnen de perken van de verleende bevoegdheid (Molengraaff, II, blz. 400; Scheltema en Wiarda, blz. 346; Lescot et Roblot, I, n° 146, blz. 169 en volg.; Calais-Auloy, *Essai sur la notion d'apparence en droit commercial*, n° 318, blz. 252; Zevenbergen, n° 96, blz. 92).

Aldus zal de vertegenwoordiger, met volmacht tot beloop van 10.000 F, die een wissel trok of accepteerde voor 20.000 F, dus zelf verbonden zijn voor 20.000 F, terwijl, naast hem, de vertegenwoordigde ten belope van 10.000 F blijft instaan.

In elk geval zal de onbevoegde vertegenwoordiger die volledig betaald heeft, luidens artikel 1251 B.W. gesubrogeerd zijn in de rechten van de houder tegenover de vertegenwoordigde, tot beloop van het gedeelte van het bedrag dat hij binnen de perken der hem verleende bevoegdheid betaald heeft (Lescot et Roblot, I, n° 149, blz. 173).

Nochtans zal het in de praktijk voorkomen dat de overschrijding van bevoegdheid zal moeten behandeld worden als volledige onbevoegdheid, omdat geen gedeelte van de wisselschuld kan bepaald worden waarvoor de vertegenwoordiger bevoegd was. In dergelijk geval zal de schijnbare vertegenwoordigde niet wisselrechtelijk verbonden zijn.

In die zin wordt beslist dat, vermits de bevoegdheid van de afgevaardigde-beheerder van een naamloze vennootschap, door artikel 63 Vennootschapswet noodzakelijk beperkt is tot de daden van dagelijks beheer, klaarblijkelijk dergelijke bevoegdheid overschrijdt, de acceptatie van wisselbrieven voor een bedrag dat een aanzienlijk gedeelte van het maatschappelijk kapitaal bereikt. De vennootschap is dan niet wisselrechtelijk verbonden. De beheerders zullen evenwel krachtens artikel 62 Vennootschapswet in dergelijk geval hoofdelijk aansprakelijk zijn tot schadeloosstelling jegens de

houder (Rb. Gent, 13 mei 1936, *Rev. Prat. Soc.*, 1938, n° 3749, blz. 270; Hrb. Gent, 30 nov. 1933, *Jur. Comm. Fl.*, 1933, n° 5370, blz. 263; Gent, 19 juni 1936, *Rev. Prat. Soc.*, 1938, n° 3750, blz. 279).

Bijaldien de handelingen van de beheerders tegen de statuten indruisen, zal de vennootschap zelf niet tot schadeloosstelling kunnen aangesproken worden (Gent, 19 juni 1936, l.c.). Eventueel zal op de nemer van de wisselbrief een gedeelte van de aansprakelijkheid rusten, wanneer hij met klaarblijkelijke nalatigheid in gebreke is gebleven om de bevoegdheid van de afgevaardigde-beheerder te onderzoeken (Gent, 13 mei 1936, l.c.).

§ 3. Afwenden van bevoegdheid.

44. Het afwenden van de verleende bevoegdheid moet onderscheiden worden van het overschrijden daarvan of van het handelen zonder bevoegdheid.

Het afwenden van bevoegdheid onderstelt een handeling, binnen de perken van de verleende volmacht, met een ander doel dan datgene waarvoor zij verleend werd.

B.v. een zaakvoerder, bevoegd om verbintenissen voor de vennootschap aan te gaan ten belope van 100.000 F accepteert of endosseert een door hem getrokken wisselbrief ten einde persoonlijke schulden te betalen.

Dit geval is niet geregeld door artikel 8 E.W., maar blijft door het gemeenrecht beheerst.

De vertegenwoordigde is wisselrechtelijk verbonden door de handtekening van de vertegenwoordiger, tegenover derden die te goeder trouw waren, maar zal eerstgenoemde kunnen aanspreken tot schadeloosstelling (Lescot et Roblot, I, n° 144, blz. 116 en volg.; Fredericq, X, n° 56, blz. 150 en volg.; De Page, V, n° 443, blz. 434; Hrb. Luik, 16 okt. 1930, *Rev. prat. Soc.* 1930, n° 3094, blz. 339).

Goede trouw moet hier waarschijnlijk in objectieve zin begrepen worden en betekent dus dat de tegenpartij de machtsafwijking van de vertegenwoordiger niet kende noch behoorde te kennen (Lehmann, *Allg. Teil*, tiende uitg. (1957), § 36, VI, 4, blz. 306 en volg.). Er bestaat echter betwisting over de zogenaamde *Prüfungspflicht* van de derde.

Prof. Mr. JAN RONSE

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 10 november 1960.

Raadsheer-verslaggever: M. Ridder Anciaux Henry de Favveaux.

Advokaat-generaal: M. Depelchin.

Advokaten: Mrs. Demeur en Van Rijn.

Arbeidsongevallen. — Loon, dat tot grondslag strekt voor de vaststelling der vergoedingen. — Begrip. — Omvat ook uit paritaire overeenkomsten voortvloeiende bijbedragen.

Artikel 6, lid 1 van de samengevoegde wetten betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen bepaalt, dat onder loon, dat tot grondslag strekt voor de vaststelling der vergoedingen, wordt verstaan het werkelijk loon, dat in gevolge de overeenkomst aan de arbeiders geduren-

de het aan het ongeval voorafgaande jaar werd toegekend. Het werkelijk toegekende loon omvat eensdeels behalve de door de arbeider ontvangen tegenwaarde van zijn prestaties, elke bezoldiging die hem krachtens het kontrakt alsnog mocht verschuldigd zijn. Anderdeels mag het arbeidskontrakt wat het loon betreft, wijzigingen ondergaan ingevolge beslissingen van de paritaire comités waarvan het statuut door het wetsbesluit van 9 juni 1945 bepaald is, beslissingen die met het kontrakt een geheel uitmaken.

Gemeenschappelijke verzekeringskas tegen de arbeidsongevallen « Mutuelle des syndicats réunis »
t/ Bolsius Wwe Waldron.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 februari 1959 door de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, in hoger beroep, gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 4, in het bijzonder 2° A en B) en 6, in het bijzonder lid 1, van de wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen samengeordend bij koninklijk besluit van 28 september 1931, zoals zij door de besluitwet van 9 juni 1945 en de wetten van 10 juli 1951 en van 16 maart 1954 gewijzigd en aangevuld zijn alsook van artikel 97 van de Grondwet,

doordat, bij bevestiging van het vonnis a quo, het bestreden vonnis beslist dat, niettegenstaande het niet betwisten van het loon dat het slachtoffer krachtens het arbeidscontract in de loop van het jaar, dat het betwist arbeidsongeval voorafgaat, werkelijk ontvangen had, er reden is tot verdaging van de uitspraak over het vaststellen van het loon dat als grondslag moet dienen voor het bepalen van de wettelijke vergoedingen, tot met de eindbeslissing van het arbeidsgerecht waarvoor verweerster de werkgever van wijlen haar man gedagvaard heeft om van hem betaling te bekomen van het verschil tussen het werkelijk aan het slachtoffer toegekende loon en het loon waarop het slachtoffer bij toepassing van een beslissing van het bevoegde paritair comité had kunnen aanspraak maken; dat het deze beslissing grondt op de bedoeling van de wetgever, in het basisloon al de winsten en voordelen op te nemen waarop de werknemer gerechtigd zou geweest zijn aanspraak te maken te begrijpen, op de bindende kracht van openbare orde van de beslissingen van de paritaire comité's, op de verplichting het werkelijk door het slachtoffer verdiende loon en, in het onderhavig geval, het loon dat het normaal, dit wil zeggen wettig en reglementair, werkelijk zou verdiend hebben, in acht te nemen, en op de beschouwing dat, zo het kennisnemende rechtscollege niet vermag de wettige basis van de vergoeding te vervangen door een theoretisch loon in zijn wettig bedrag, er niet mag geklaagd worden dat het als basis voor de schadeloosstelling het loon genomen heeft waarop het slachtoffer of de rechthebbers ervan zich door de rechter het recht zouden hebben doen erkennen, aanspraak erop te maken en waarvan zij zodoende de werkelijke betaling zouden gehad hebben,

eerste onderdeel, dan wanneer het tegenstrijdig is, enerzijds, te erkennen dat, om het basisloon te bepalen, men niet in de plaats van het werkelijk verdiende loon een in zijn wettelijk bedrag theoretisch loon mag stellen en anderzijds, deze basis met het wettelijk en reglementair vastgestelde loon gelijk te stellen; en dan wanneer ten gevolge van deze tegenstrijdigheid in de redenen, de feitenrechter zijn beslissing niet naar de wil van de wet gemotiveerd heeft (schending van artikel 97 van de Grondwet),

tweede onderdeel, dan wanneer, ter zake van arbeidsongevallen de wettelijke regels die voor het basisloon vigeren, vaste regels van openbare orde zijn; dat onder het loon, dat tot grondslag strekt voor de vaststelling der vergoedingen het werkelijk loon ingevolge de overeenkomst van verhuring van diensten toegekend wordt verstaan, en dat het niet geoorloofd is het uit wets- of reglementsbepalingen bijkende minimumloon in de plaats ervan te stellen, al was het ingevolge een tot betaling van loonbijslagen strekkende vordering door de rechthebbenden van het slachtoffer na het ongeval ingesteld (schending van de andere in het middel aangeduide wetsbepalingen en, inzonderheid, van artikel 6, lid 1, van de samengeordende wetten over de arbeidsongevallen) :

Overwegende dat, aan de dagvaarding door aanlegster verzekeraarster tegen arbeidsongevallen van de

werkgever gedaan om op de som van 73.800 frank te doen bepalen het basisloon dat aan Waldron, slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval uitgekeerd was, verweerster, weduwe van het slachtoffer, zowel in haar eigen naam als in de hoedanigheid van moeder van een wettige voogdes over haar minderjarige dochter, tegenwerpt dat het basisloon bovendien een bijbedrag, voortkomende uit de paritaire overeenkomsten van de metaalnijverheid en door haar van de werkgever bij dagvaarding vóór het arbeidsgerecht gevorderd, moet omvatten;

Overwegende dat artikel 6, lid 1, van de samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen bepaalt dat onder het loon, dat tot grondslag strekt voor de vaststelling der vergoedingen, wordt verstaan het werkelijk loon dat, ingevolge de overeenkomst, aan de arbeider werd toegekend, gedurende het jaar dat aan het ongeval voorafging;

Overwegende, enerzijds, dat het werkelijk toegekende loon, behalve de door de arbeider ontvangen tegenwaarde van zijn prestaties, elke bezoldiging welke hem krachtens het contract alsnog verschuldigd mocht zijn, omvat;

Overwegende, anderzijds, dat het arbeidscontract, namelijk wat het loon betreft, wijzigingen mag ondergaan ingevolge beslissingen van de paritaire comité's waarvan het statuut door de besluitwet van 9 juli 1945 bepaald is, beslissingen welke met het contract één geheel uitmaken;

Dat, steunende op de eventualiteit van dergelijke wijziging van het arbeidscontract welke men bij gerechtelijke beslissing moet doen erkennen, het bestreden vonnis, zonder in de door het middel aangevoerde tegenstrijdigheid te vervallen heeft kunnen laten gelden dat het ter zake niet gaat om het stellen van een in zijn wettelijk bedrag theoretisch loon in de plaats van de vergoeding en wettig heeft kunnen beslissen de uitspraak te verdagen tot met de eindbeslissing die zou gewezen worden over de door verweerster tegen de werkgever vóór het arbeidsgerecht ingestelde vordering;

Dat geen van de onderdelen van het middel kan ingewilligd worden;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 14 april 1961.

Voorzitter : M. Vanderersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Vroonen.

Advokaat-generaal : M. Depelchin.

Advokaten : Mrs. Struye en Demeur.

Arbidsongevallen. — Dodelijk arbeidsongeval overkomen aan een minder dan veertien jaar oud zijnde slachtoffer. — Nietigheid van de arbeidsovereenkomst staat niet in de weg voor de door de ouders ingestelde aanspraak op vergoeding tegen de arbeidsongevallenverzekeraar.

Het bij artikel 1, laatste lid, van de samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen voorziene verbod, dat de bedrijfshoofden en de in hun verplichtingen gesubrogeerde verzekeraars zich niet op de nie-

tigheid van de arbeidsovereenkomst mogen beroepen met het oog op het ontwijken van de toepassing van deze wetten, wanneer deze nietigheid voortspuit uit de zelfs onvrijwillige inbreuk op de wetten en besluiten betreffende de arbeidspolitie en de arbeidsregeling, is algemeen. Het maakt geen onderscheid tusschen het geval waarin de vergoeding door de werknemer zelf gevraagd wordt en het geval waarin de aanlegger een der bij voormelde wetten bepaalde rechthebbenden is. Indien deze rechthebbenden evenals de werkgever een wet of een besluit betreffende de arbeidspolitie en de arbeidsregeling geschonden hebben verbiedt geen wetsbepaling hun niettegenstaande de door hen begane overtreding een eis tegen de werkgever in te stellen, terwijl het aan de bedrijfshoofden ontzegd is zich op de nietigheid van de arbeidsovereenkomst te beroepen.

Cremmerye-Ryssen t/ Gemeenschappelijke Kas tegen Arbeidsongevallen « Mutuelle der verenigde Syndicaten ».

Gelet op het bestreden vonnis, op 22 oktober 1959 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Veurne;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, meer bepaald laatste lid, van de bij koninklijk besluit van 28 september 1931 samengeschatte wetten betreffende de vergoeding der schade voortspuitende uit de arbeidsongevallen en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat de minderjarige zoon van eisers een arbeidscontract gesloten had, dat op het ogenblik van zijn tewerkstelling hij de leeftijd van veertien jaar niet had bereikt en dat het verboden is in de wasserij waar hij werkte kinders beneden de veertien jaar te werk te stellen, en verder, na minstens impliciet doch duidelijk, vastgesteld te hebben dat, zoals eisers het staande hielden, zoals verweerster het toegaf en zoals het beroepen vonnis het uitdrukkelijk aangenomen had, de minderjarige het slachtoffer van een dodelijk ongeval geweest was toen hij zich op de weg naar de arbeid bevond, beslist heeft dat de door eisers inges'elde eis, er toe strekkende verweerster, in haar hoedanigheid van gesubrogeerde arbeidsongevallenverzekeraar te horen veroordelen hun de door vermelde samengeordende wetten bepaalde vergoedingen te betalen, ongegrond was, om reden dat, aangezien het slachtoffer de leeftijd van veertien jaar niet bereikt had, het kwesties arbeidscontract wettelijk onbestaande was, en dat, hoewel deze nietigheid niet door de werkgever kon ingeroepen worden doch alleen door de minderjarige, telkens hij hierbij voordeel heeft, eisers, in hun hoedanigheid van ouders, derden tegenover de werkgever, hun eis dienden te steunen op een geldig arbeidscontract en niet op een contract dat wettelijk onbestaande was, dan wanneer, eerste onderdeel, volgens artikel 1, laatste lid, van de wetten op de arbeidsongevallen, de bedrijfshoofden en bijgevolg de in hun verplichtingen gesubrogeerde verzekeraars zich niet op de nietigheid van de arbeidsovereenkomst mogen beroepen met het oog op het ontwijken van de toepassing van deze wetten, wanneer deze nietigheid voortspuit uit de zelfs onvrijwillige minachting van hunnentwege van de wetten en besluiten betreffende de arbeidspolitie en de arbeidsregeling, dan wanneer het bestreden vonnis dus onwettelijk de eis van aanlegger afgewezen heeft op grond van een nietigheid die door verweerster ingeroepen werd, en die als gevolg had

haar aan de toepassing van de wetten op de arbeidsongevallen te doen ontsnappen;

Overwegende dat het verbod voorzien bij artikel 1, laatste lid, van de in het middel vermelde samengeordende wetten, algemeen is; dat het geen onderscheid maakt tussen het geval waarin de vergoeding door de werknemer zelf gevraagd wordt en het geval waarin de aanlegger een der bij voormelde wetten bepaalde rechthebbenden is;

Overwegende dat, indien deze rechthebbenden evenals de werkgever, een wet of een besluit geschonden hebben betreffende de arbeidspolitie en de arbeidsregeling, geen wetsbepaling hun verbiedt niettegenstaande de door hen begane overtreding een eis tegen de werkgever in te stellen, terwijl artikel 1, laatste lid, aan de bedrijfshoofden verbiedt zich op de nietigheid van de arbeidsovereenkomst te beroepen;

Overwegende dat het middel gegrond is;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Ieper, zetelende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

1ste Kamer. — 21 april 1961.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever : M. Delahaye.

Procureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Arbeidsongevallen. — Vergoeding voor een arbeider van minder dan 21 jaar bij voortdurende ongeschiktheid tot werken. — Gemiddeld loon van minderjarig arbeider in hetzelfde beroep. — Begrip van « hetzelfde beroep ».

Artikel 6, lid 8 van de bij K.B. van 28 september 1931 samengeordende wetten betreffende de vergoeding van de schade voortspuitende uit de arbeidsongevallen bepaalt dat, wanneer een arbeider, die minder dan 21 jaar oud is, het slachtoffer wordt van een arbeidsongeval, waardoor een voortdurende ongeschiktheid tot werken wordt veroorzaakt, de vergoeding voor het gemiddelde loon van de andere meerderjarige en gezonde arbeiders in hetzelfde beroep berekend wordt, zo het werkelijk loon van het slachtoffer lager dan het gemiddeld loon is. Zowel uit de economie als uit de geschiedenis van deze wetten blijkt, dat dergelijke arbeider aanspraak mag maken op een vergoeding, die niet alleen naar zijn huidige toestand, die slechts voorbijgaand is, doch naar de toestand, die hij normaal zeker was in de toekomst te verwerven, berekend wordt. Onder « hetzelfde beroep » dient derhalve verstaan te worden, niet enkel het beroep, waartoe de arbeider ten tijde van het ongeval werkelijk behoort, maar het beroep, waartoe hij bij zijn meerderjarigheid zou behoort hebben, zo hij niet het slachtoffer van het ongeval geweest was.

N.V. Noordstar en Boerhaave
t/ Van Huffel, Sylvain en Gérard.

Gelet op het bestreden vonnis op 22 maart 1960 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg in Dendermonde;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 6, in het bijzonder leden één en acht, van de wet van 24 december 1903 betreffende de vergoeding van de schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen van de bij koninklijk besluit van 28 september 1931 samengeordende wijzigende wetten, alsook van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, uitgenodigd door de conclusies van eisers te verklaren dat de aan eerste verweerder toekomende vergoeding moest berekend worden op basis van het gemiddelde loon van de andere in dezelfde onderneming werkzame meerderjarige arbeiders van dezelfde beroepscategorie, en niet-tengestaande zijn vaststelling dat in het bedrijf, waar de minderjarige eerste verweerder op het ogenblik van het arbeidsongeval werkte, vier meerderjarige hulpwevers mits een gemiddelde jaarloon van 60.241 frank werkzaam waren, niettemin beslist dat het loon dat tot grondslag dient voor de vergoeding van de blijvende werkonbekwaamheid van eerste verweerder, op 74.942 frank moet vastgesteld worden mits inachtneming (verwijzing en doorhaling van een woord goedgekeurd) niet alleen van het gemiddelde van de jaarlonen van de meerderjarige hulpwevers van de onderneming waar eerste verweerder werkzaam was, maar ook van het gemiddelde van de jaarlonen van de meerderjarige wevers,

dan wanneer, luidens artikel 6, lid 8 van de samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, tot berekening van de aan minderjarige werklieden in geval van bestendige werkonbekwaamheid verschuldigde vergoeding slechts twee opeenvolgende basissen bestaan : 1° het feitelijk loon van het slachtoffer; 2° het gemiddeld loon van de andere meerderjarige en valide werklieden van hetzelfde beroep, zo het werkelijk loon lager is dan dit gemiddeld loon; dat het bestreden vonnis door daaraan een derde basis tot berekening van de vergoeding toe te voegen, te weten het gemiddelde van de respectieve gemiddelden van de lonen van de meerderjarige arbeiders van de beroepscategorie waartoe het slachtoffer behoort en van de lonen van de meerderjarige arbeiders van de beroepscategorie waartoe het slachtoffer, volgens alle normale verwachtingen, bij of kort na zijn meerderjarigheid zou behoren, welke basis niet door de wet voorzien is, het bestreden vonnis de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft en niet wettig met redenen omkleed is :

Overwegende dat uit de bestreden beslissing blijkt dat, toen eerste verweerder het slachtoffer werd van een arbeidsongeval waardoor hem een voortdurende ongeschiktheid tot werken werd veroorzaakt, hij minderjarige was, als hulpwever door de verzekerde van aanlegster te werk gesteld was en zich voorbereidde om, bij het bereiken van zijn meerderjarigheid, over te gaan naar de beroepscategorie van de wevers waartoe hij norzaal zeker was op dit tijdstip over te gaan;

Overwegende dat artikel 6, lid 8, van de bij koninklijk besluit van 28 september 1931 samengeordende wetten betreffende de vergoeding van de schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen bepaalt dat, wanneer een arbeider, die minder dan 21 jaar oud is, het slachtoffer wordt van een arbeidsongeval waardoor hem een voortdurende ongeschiktheid tot werken wordt veroorzaakt, de vergoeding naar het gemiddeld loon van de andere meerderjarige en gezonde arbeiders in hetzelfde beroep berekend wordt, zo het wer-

kelijk loon van het slachtoffer lager dan dit gemiddeld loon is;

Overwegende dat, zowel uit de economie van de in het middel aangeduide samengeordende wetten als uit de voorbereidende werkzaamheden ervan blijkt dat de minder dan 21 jaar oude arbeider, die het slachtoffer wordt van een arbeidsongeval waardoor hem een voortdurende ongeschiktheid tot werken wordt veroorzaakt, aanspraak maken mag op een vergoeding, die niet alleen naar zijn huidige toestand, die slechts voorbijgaande is, doch naar de toestand welke hij normaal zeker was in de toekomst aan te werven, berekend wordt;

Dat derhalve onder «hetzelfde beroep» dient verstaan te worden, niet enkel het beroep waartoe de arbeider ten tijde van het ongeval werkelijk behoort, maar het beroep waartoe hij bij zijn meerderjarigheid zou behoord hebben, zo hij niet het slachtoffer van het ongeval geweest was;

Waaruit volgt dat, waar het bestreden vonnis vaststellende dat, indien het ongeval zich niet had voorgedaan, eerste verweerder bij zijn meerderjarigheid de hoedanigheid van wever zou verkregen hebben, geenszins de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft door te beslissen dat het als basisloon aan te nemen loon niet lager dan het gemiddeld loon van de andere meerderjarige en gezonde wevers mocht zijn;

Dat het middel naar recht faalt;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 8 september 1961.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. De Bock en Van Bunnan.

Substituut-auditeur-generaal : M. Duchâtelet.

Advokaten : Mrs. Van der Mensbrugghe en Daems.

Nationale Paritaire Comité's. — Bindend gemaakte beslissingen. — Laattijdigheid. — Machtsoverschrijding.

De Koning moet binnen een redelijke termijn oordelen of het opportuun is de beslissingen van een paritair comité bindend te verklaren wanneer een representatieve werknemersorganisatie zulks vraagt; er is machtsoverschrijding wanneer de Koning een overeenkomst ten aanzien van afzijdige werkgevers bindend verklaart, drie jaar nadat zij heeft opgehouden de overeenkomst sluitende partijen te binden.

N.V. Demeter t/ Belgische Staat (Minister van Tewerkstelling en Arbeid).

Arrest nr. 8772.

Gezien het op 18 juli 1956 ingediende verzoekschrift, waarbij de naamloze vennootschap Demeter de nietigverklaring vordert van het koninklijk besluit van 8 mei 1956, waarbij bindend worden gemaakt de beslissingen van 30 januari 1952 van het Nationaal Paritair Comité van de ondernemingen voor het laden en lossen van koopwaren op rivieren en in stations, betreffende de vaststelling van de minimumlonen,

bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 31 mei 1956;

Overwegende dat verzoeksters statuten als maatschappelijk doel onder meer het vervoer van alle koopwaren vermelden; dat zij dus belang heeft bij de nietigverklaring van de bestreden akte;

Overwegende dat het Nationaal Paritair Comité op 30 januari 1952 eenparig een overeenkomst heeft goedgekeurd waarbij het minimumuurloon van de arbeiders van de ondernemingen voor het laden en lossen op bevaarbare waterwegen en in stations op 25 frank wordt vastgesteld, de schommelingen van dat loon overeenkomstig het in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakte maandelijks indexcijfer der kleinhandelsprijzen heeft bepaald en aan de arbeiders een minimumdagloon heeft gewaarborgd « bij onvoldoende rendement, voortvloeiend uit een geval van overmacht »; dat overeengekomen werd dat deze beslissingen zouden gelden voor de duur van één jaar, met ingang van 5 februari 1952;

Overwegende dat de voorzitter van de Belgische Transportarbeidersbond op 1 februari 1956 heeft gevraagd dat deze overeenkomst bindend zou worden gemaakt, en dat het bestreden koninklijk besluit vervolgens tot stand is gekomen;

Overwegende dat verzoekster betoogt, dat het koninklijk besluit indruist tegen het in artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek gestelde beginsel van de niet-terugwerking van de wet, in zover het alleen voor het verleden voorzieningen treft;

Overwegende dat volgens artikel 10 van de besluitwet van 9 juni 1945 tot vaststelling van het statuut der paritaire comités, deze comités tot opdracht hebben de algemene grondslagen van de met de graden van beroepskwalificatie overeenstemmende bezoldiging vast te stellen, onder meer door het sluiten van collectieve overeenkomsten; dat zij ook tot opdracht hebben, elk geschil dat tussen de bedrijfshoofden en de loonarbeiders mocht dreigen te ontstaan of mocht zijn gerezen, te voorkomen of bij te leggen; dat artikel 5 van het besluit van de Regent van 15 oktober 1945 tot vaststelling van de algemene modaliteiten van werking der paritaire comités bepaalt, dat de comités, ter vervulling van hun opdracht, aan de Minister de oprichting van een vast verzoeningsbureau kunnen voorstellen;

Overwegende dat de Koning, volgens artikel 12 van de besluitwet van 9 juni 1945, op verzoek van de paritaire comités of van een representatieve organisatie bindende kracht kan verlenen aan de getroffen beslissingen; dat deze bepaling te verklaren is door de noodzaak de bij de representatieve werkgeversorganisaties aangesloten werkgevers tegen de concurrentie van de afzijdige werkgevers te beschermen; dat de besluitwet geen grenzen heeft gesteld aan de bevoegdheid welke zij ten deze aan de Koning heeft verleend om de sociale rust te handhaven, en dat de Koning binnen een redelijke termijn te oordelen heeft of het opportuun is de beslissingen van een paritair comité bindend te verklaren wanneer een representatieve werknemersorganisatie zulks aanvraagt;

Overwegende dat de tegenpartij geen reden opgeeft, die de termijn van vier jaar tussen de beslissing van het paritair comité en het bestreden koninklijk besluit kan rechtvaardigen, en dat zodanige reden ook niet uit het dossier blijkt; dat de overeenkomst bovendien slechts geldig was tot 5 februari 1953; dat de Koning, door een overeenkomst ten aanzien van afzijdige werkgevers bindend te verklaren, drie jaar nadat zij heeft

opgehouden de overeenkomstsluitende partijen te binden, zijn bevoegdheid te buiten is gegaan;

Besluit :

Artikel 1 : Het koninklijk besluit van 8 mei 1956 waarbij bindend worden gemaakt de beslissingen van 30 januari 1952 van het Nationaal Paritair Comité van de ondernemingen voor het laden en lossen van koopwaren op rivieren en in stations, betreffende de vaststelling van de minimumlonen alsook de koppeling van deze lonen en de op 4 april 1951 werkelijk uitbetaalde tarief lonen aan het indexcijfer der kleinhandelsprijzen, is vernietigd.

Artikel 2 : Een uittreksel uit dit arrest zal in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 15 maart 1961.

Voorzitter : M. Beeckmans de Westmeerbeek.

Raadsheren : M.M. Roevens en Vroomans.

Substituut Procureur des Konings : M. Convent.

Advokaten : Mrs. I. De Greef en Felix Maes.

Hypothecaire geldleningen. — De vergoedingen voor zaakwaarnemers en makelaars vallen niet onder toepassing van de bepalingen van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936.

Volgens de artikelen 8 en 24 van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936 op de hypothecaire geldleningen is er geen vergoeding op commissie voor negociatie verschuldigd, welke ook de benaming of de begunstigde ervan weze, tenzij deze uitdrukkelijk is voorzien in de akte van lening en kan zij bovendien nooit meer dan 0,50 % op het bedrag der lening bedragen.

Deze reglementering vormt een beperking op het algemeen principe van de vrijheid van overeenkomsten en is aldus, niettegenstaande de algemene bewoordingen der formulering van beperkende interpretatie.

Vergoedingen voor zaakwaarnemers of makelaars, wier uitsluitende taak er in bestaat de partijen van de akte van lening bij elkaar te brengen, het terrein voor te bereiden, de lening te zoeken, maar die verder vreemd blijven aan de akte van lening zelf, worden in afzonderlijke overeenkomst vrij bedongen, voor zover deze zaakwaarnemers of makelaars niet als « stille handlangers » van een der partijen in de akte van lening moeten worden aangezien. Deze vergoedingen vallen dus in principe niet onder toepassing van de beperkende bepalingen van bedoeld Koninklijk Besluit.

Jansen Paul en Mr. Van Damme Marcel t./
N.V. Algemene Kredietmaatschappij.

Gezien in behoorlijke uitgifte overgelegd het vonnis op 1 april 1960 door de rechtbank van eerste aanleg zetelende te Antwerpen uitgesproken, en op 4 mei 1960 betekend;

Gezien de akte van beroep regelmatig en binnen de wettelijke termijn op 8 juni 1960 ingesteld;

Overwegende dat de eis door geïntimeerde ingeleid strekt tot veroordeling van eerste appellant om de sommen van 50.000 F en 1.000 F te betalen wegens forfaitaire vergoeding uit hoofde der bedingen van een overeenkomst tussen partijen afgesloten op 28 mei 1959;

Overwegende dat bij kwestige overeenkomst eerste appellant geïntimeerde gelastte met het zoeken van een lening van 5.000.000 F.; dat er ingevolge art. 8 dezer overeenkomst tussen partijen bedongen werd dat ingeval van verzaking aan deze opdracht, om welke reden het ook wege vanwege eerste appellant, deze zou gehouden zijn een vooraf bepaalde en onverminderbare vergoeding van 1 % op het aangevraagde bedrag van 5.000.000 frank te betalen, dus 50.000 frank; dat er bovendien, ingevolge art. 15 derzelfde overeenkomst bedongen werd dat bij weigering deze som te betalen, deze som dan verhoogd zou worden met een forfaitair bedrag van duizend frank;

Overwegende dat geïntimeerde aanvoert dat eerste appellant bij zijn aangetekend schrijven dd. 1 juni 1959 aan de door hem gegeven opdracht verzaakte;

Overwegende dat de geldigheid van de overkomst van 28 mei 1959 met al de klausulen erin vervat niet betwist wordt;

Overwegende dat appellant echter beweert dat de brief van 1 juni 1959 geen onvoorwaardelijke betekenissen bevat dat hij aan gezegde operatie zou verzaken

Overwegende dat nochtans de termen van het aangetekend schrijven van 1 juni 1959 door eerste appellant aan geïntimeerde gericht duidelijk zijn en niet voor interpretatie vatbaar; dat zij derhalve als een onvoorwaardelijke verzaking aan de gegeven opdracht dienen beschouwd

Overwegende dat de onenigheid tussen eerste appellant en zijn echtgenote nopens het als waarborg geven van de goederen der gemeenschap, van geen belang is ter zake, en niet van aard om de geldigheid der overeenkomst met al haar klausulen aan te tasten

Overwegende trouwens dat reeds bij de aanvankelijke aanvraag tot lening, eerste appellant, toen notaris Jansen, als « zeer omstandige bepaling van de in pand gegeven goederen » vermeld had: « ±30 ha villagronden » « gelegen te Lichtaart langsheen de macadam Lichtaart-Olen », waarvan de waarde te bepalen was op 40 à 50 F. de m.2 dus 12.000.000 F., en waarop « geen hypotheek » gevestigd was;

Overwegende dat welke ook de reden weze van deze verzaking door appellant, deze zonder invloed is op de afgesloten overeenkomst;

Overwegende dat appellant nog aanvoert dat hij nooit in mora gesteld werd dit kontrakt uit te voeren;

Overwegende dat appellant door zijn verzaking, van rechtswege, tot betaling van de overeengekomen schadevergoeding gehouden is daar hij zichzelf in gebreke stelde de overeenkomst uit te voeren; dat geïntimeerde zich bijgevolg bij deze herroeping diende neer te leggen en appellant niet meer in mora moest en kon stellen; dat geïntimeerde evenmin gehouden was de herroepen opdracht achteraf (na brief van 14 september 1959 door de raadsman van geïntimeerde) opnieuw te aanvaarden;

Overwegende dat appellant verder beweert dat in afwezigheid van een foutieve niet-uitvoering, het strafbepaling zijn toepassing niet vindt;

Overwegende dat nochtans de enige fout ligt in de verzaking door appellant die zich sterk gemaakt had de opgesomde goederen in hypothecaire waarborg te geven en dan aan deze overeenkomst verzaakte;

Overwegende dat het niet-nakomen der verbintenissen geenszins te wijten is aan een fout van geïntimeerde die terecht mocht verwachten, gelet op het ambt door eerste appellant toen bekleed, dat deze, in rechte en in feite, bij machte was de door hem beloofde waarborgen te verschaffen;

Overwegende dat appellant ook ten onrechte gewag maakt van de beperkende bepalingen van het K.B.

nr. 225 van 7 januari 1936 inzake hypothecaire leningen;

Overwegende dat deze bepalingen inderdaad slechts van toepassing zijn op de partijen van de akte van lening zelf; dat de vergoedingen welke overeengekomen worden voor makelaars of zaakwaarnemers die diensten presteren op basis van afzonderlijke overeenkomsten, maar die vreemd blijven aan de akte van lening zelf, steeds vrij door de partijen mogen bepaald worden;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord de heer Substituut-Procureur-generaal Convent in zijn eensluidend advies in openbare zitting gegeven;

Ontvangt het beroep;

Verklaart het ongegrond;

Bevestigt het vonnis waartegen beroep;

Veroordeelt eerste appellant tot de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1ste Kamer. — 9 juni 1961.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Santenaire en Beeckman.

Advokaat-generaal : M. Matthijs.

Advokaten : Mrs. P. Van de Castele en J. Kickx (Gent).

Notaris. — Hypothecaire lening. — Onervaren leners. — Verzuim van onderzoek naar de waarde der in pand gegeven onroerende goederen in verhouding tot het bedrag der lening en aankleven. — Beroepsfout. — Aansprakelijkheid.

Pleegt een beroepsfout en dient voor de schadelijke gevolgen ervan in te staan, de notaris die, bij het verlijden van een hypothecaire lening, toegestaan door leners die geen ervaring hebben van hypothecaire geldbelegging, verzuimt na te gaan of op het eerste gezicht, de in pand aangeboden onroerende goederen een voldoende waarde hebben in verhouding tot het bedrag der lening en aankleven. Het feit dat de notaris zich enkel zou hebben beperkt tot het verlenen van de authentieke vorm aan een overeenkomst rechtstreeks tussen de verschijnende partijen, door bemiddeling van zijn gepensioneerde klerk, tot stand gekomen, ontslaat hem niet van de elementaire plicht de partijen te ondervragen o.m. over de aard, de omvang, de ligging, de huurwaarde, en de staat der verpande goederen, vooral wanneer de notaris deze goederen persoonlijk niet kent. Vergeefs houdt de notaris voor dat de ontoereikende opbrengst der naderhand verkochte goederen voorkomt van hun latere waardevermindering : niet aannemelijk is het immers dat deze goederen gedurende een tijdruimte van amper twee jaar een waardevermindering zouden hebben ondergaan, te meer daar niet wordt betwist dat een deel van de lening gediend heeft om verbeteringswerken uit te voeren; trouwens alleszins ontbrak een voldoende veiligheidsmarge, en ook op dit punt hoorde het aan de notaris, met de ervaring die hij bezat, de geldschietters attent te maken.

X... t/ Braeckman, Vande Sande en Van Rollegheem.

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;
Gezien de stukken, o.m. in eensluidende uitgifte overgelegd, het vonnis der Rechtbank van eerste aanleg te Gent, tussen partijen op tegenspraak gewezen, de dato 9 februari 1960;

Overwegende dat het beroep tijdig en in regelmatige vorm werd ingesteld;

Overwegende dat appellant aangesproken wordt tot vergoeding wegens schade geleden door geïntimeerden ten gevolge van een beroepsfout die hij, als notaris, zou hebben begaan ter gelegenheid van het verlijden, op 29 juni 1956, van een akte bij dewelke geïntimeerden gezamenlijk aan de genaamde Martha Van Hyfte een som van 500 000 frank uitleende tegen 6 %, met hypothecaire waarborg in eerste rang op twee handelshuizen gelegen te Eine;

Overwegende dat gemelde goederen in de loop van 1958 verkocht werden voor de som van 431.000 frank; dat het verlies door de geïntimeerden ondergaan in totaal 120.950 frank bedraagt, hetzij meer dan een vijfde der realisatiewaarde;

Overwegende dat appellant elke verantwoordelijkheid negeert omdat hij zich er enkel toe zou hebben beperkt de authentieke vorm te geven aan een overeenkomst die rechtstreeks tussen de verschijnende partijen tot stand was gekomen door bemiddeling van zijn gepensioneerde klerk, wijlen de heer Demanet;

Overwegende dat de eerste rechter terecht, aan de hand van vaststaande rechtspraak en van rechtsleer oordeelde dat de notaris aansprakelijk is voor de onvoldoende waarde van het pand wanneer de leners onervaren zijn of ook wanneer de goederen op het eerste gezicht volstrekt ontoereikend zijn om de terugbetaling van het kapitaal, de intresten en de kosten te waarborgen;

Overwegende dat geïntimeerden zeker geen ervaring hadden op het stuk van hypothecaire geldbelegging;

Overwegende dat de tussenkomst van een onverantwoordelijke notarisklerk de notaris niet ontslaat van de elementaire plicht de partijen te ondervragen onder meer over de aard, de omvang, de ligging, de huurwaarde, de staat van de verpande goederen;

dat zulks zich des te meer opdroeg daar appellant zeker de kwestieuze goederen niet kende, nu deze gelegen zijn in het arrondissement Oudenaarde;

dat appellant hoofdzakelijk de plicht had na te gaan indien op het eerste gezicht de goederen een voldoende waarde hadden in verhouding tot het bedrag der lening en aankleven;

Overwegende dat appellant vergeefs voorhoudt dat de ontoereikende opbrengst voorkomt van de latere waardevermindering der goederen;

dat het niet aannemelijk is dat deze goederen tussen 1956 en 1958 een waardevermindering zouden hebben ondergaan daar niet wordt betwist dat een deel van de lening gediend heeft om verbeteringswerken uit te voeren;

dat alleszins een voldoende veiligheidsmarge ontbrak; dat de notaris, met de ervaring die hij bezit, de geldschietters ook op dit punt had dienen attent te maken;

Overwegende dat appellant door zijn verzuim een professionele fout heeft begaan die aan geïntimeerden schade heeft berokkend en waarvoor hij op grond van artikel 1382 B.W. moet instaan;

Om deze redenen :

En deze van de eerste rechter,
Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;
Alle andere besluiten als ongegrond verwerpend;
Verklaart het beroep ontvankelijk doch ongegrond, bevestigt dienvolgens het vonnis a quo en verwijst appellant in de kosten van de aanleg;

Beveelt de afscheiding der kosten ten behoeve van Mr. Dubois, pleitbezorger, die ter terechtzitting bevestigde de voorschotten te hebben gedaan.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

3e Kamer. — 18 mei 1960.

Voorzitter : M. Van Camp.

Substituut Prokureur des Konings : M. Wille.

Advokaten : Mrs. F. Maes en Bulckaert.

Hypothecaire geldleningen. — De vergoedingen voor zaakwaarnemers en makelaars vallen niet onder toepassing van de bepalingen van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936.

Volgens de artikelen 8 en 24 van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936 op de hypothecaire geldleningen is er geen vergoeding op commissie voor negociatie verschuldigd, welke ook de benaming of de begunstigde ervan weze, tenzij deze uitdrukkelijk is voorzien in de akte van lening en kan zij bovendien nooit meer dan 0,50 % op het bedrag der lening bedragen.

Deze reglementering vormt een beperking op het algemeen principe van de vrijheid van overeenkomsten en is aldus, niettegenstaande de algemene bewoordingen der formulering van beperkende interpretatie.

Vergoedingen voor zaakwaarnemers of makelaars, wier uitsluitende taak er in bestaat de partijen van de akte van lening bij elkaar te brengen, het terrein voor te bereiden, de lening te zoeken, maar die verder vreemd blijven aan de akte van lening zelf, worden in afzonderlijke overeenkomst vrij bedongen, voor zover deze zaakwaarnemers of makelaars niet als « stille handlangers » van een der partijen in de akte van lening moeten worden aangezien. Deze vergoedingen vallen dus in principe niet onder toepassing van de beperkende bepalingen van bedoeld Koninklijk Besluit.

Antwerpse Hypotheek- en Financieringsmaatschappij
N.V. t/ Maddens A.

Gezien de gedingstukken en onder meer de geboekte en hieraangehechte dagvaarding van deurwaarder Vital Vandekerckhove te Harelbeke, in datum van 22 februari 1960;

Gelet op artikelen 2, 34, 35, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten ter zitting van 5 mei 1960;

Overwegende dat de procedure regelmatig is naar de vorm en er geen middelen van niet ontvankelijkheid opgeworpen worden;

Overwegende dat de eis strekt tot betaling van een bedrag van 19.000 fr. + intresten en kosten als vergoeding wegens het bekomen van een lening van 900.000 fr.;

Overwegende dat de eis gesteund is op een overeenkomst tussen partijen gesloten op 24-10-1959;

Onbekwaamheid van verweerster :

Overwegende dat verweerster de nietigheid van de overeenkomst inroep omdat zij als gehuwde vrouw onbekwaam zou geweest zijn de overeenkomst aan te gaan;

Overwegende nochtans dat aanlegster aantoonde dat bij vonnis van 10 juni 1955 der Rechtbank van Eerste Aanleg te Kortrijk de scheiding van goederen werd uitgesproken tussen verweerster en haar echtgenoot zodat verweerster ingevolge artikel 1449 B.W. (Wet 22-6-1959, artikel 1) het volledig genot van haar burgerrechtelijke bekwaamheid heeft zonder dat zij genoodzaakt is de machtiging van haar man of van de rechter te vragen (zie ook artikel 226bis B.W.);

Nietigheid der overeenkomst op grond van K.B. nr. 225 d.d. 7-1-1936 :

Overwegende dat verweerster opwerpt dat geen vergoeding of commissie verschuldigd is, welke ook de benaming van de begunstigde weze, tenzij uitdrukkelijke vermelding in de akte van lening, terwijl het wettelijk toegestane commissieloon 0,50 % niet mag overtreffen (artikel 8 en 24);

Overwegende dat de redenen die de reglementering der hypothecaire leningen wettigen, vooral wanneer ze de aflossing of de reconstitutie van het ontleende kapitaal door middel van periodieke stortingen voorzien, er in bestaan de ontlener te beschermen tegen een te ingewikkelde techniek waarvan de gevolgen de billijkheid kwetsen. Dat aldus het hoofddoel van het K.B. nr. 225 is de wetgeving in zake hypothecaire leningen, reeds geregeld door artikel 1907 en 1907bis B.W te volledig, vermits ze de ontlener niet voldoende beschermen; (commentaire de l'A.R. nr. 225, Louis Maingie en Raymond Feyaerts, nr. 20bis 23);

Overwegende dat niet kan ontkend worden dat deze reglementering een beperking vormt van het algemeen principe der vrijheid van de overeenkomsten en aldus niettegenstaande de algemene bewoordingen der formulering van beperkende interpretatie is;

Overwegende dat hieruit volgt dat het toepassingsgebied van het K.B. nr. 225 juridisch en noodzakelijk beperkt is tot de partijen der overeenkomst (t.t.z. schuldeisers - schuldenaar - tussenkomende partij - reconstituerende derde) of hun medewerkers of handlangers, vermits voor de andere personen de vrijheid der overeenkomsten blijft bestaan;

Overwegende aldus dat thans moet onderzocht worden of aanlegster al dan niet d'ent beschouwd te worden als tussenkomende partij of dezes handlanger, zoals verweerster voorhoudt;

Overwegende dat artikel 3 gekoppeld aan de artikelen 33 en volg. van het K.B. nr. 225 duidelijk omschrijven wat dient verstaan te worden door tussenkomende partij, t.t.z. een partij die stortingen aanvaardt dienende tot gehele of gedeeltelijke reconstitutie van het kapitaal met inbegrip van de intresten op het einde der lening; (id. Louis Maingie en R. Feyaerts, nr. 9);

Overwegende derhalve dat de vergoedingen verschuldigd door een schuldeiser aan een derde, makelaar die de geldbelegging bezorgde, vrij onder partijen bedongen worden op voorwaarde dat deze makelaar noch rechtstreeks noch onrechtstreeks zou werken door een onderneming van hypotheeklening bij interventie (Tijdschrift voor Notarissen, 1952, nr. 75; Revue prat. du Notariat Belge, 1941, blz. 293 en aangehaalde rechtspraak);

Overwegende dat in zake bij overeenkomst verweerster zich tot volgende punten verbond :

1. aanlegster du'dt de notaris aan;
2. aanlegster houdt zich bezig met de schatting der onroerende goederen;
3. de notaris wordt gemachtigd de forfaitaire vergoeding van 2 % ten voordele van aanlegster af te houden;

Overwegende dat deze verplichtingen niet aanduiden dat aanlegster in casu buiten haar rol van makelaar zou getreden zijn. Dat de aanduiding van de notaris gebeurde om gemakkelijker de inning van het commissieloon van 2 % te bekomen, terwijl de schatting noodzakelijk is om een ernstige waarborg te kunnen aanbieden;

Overwegende dat uiteindelijk geen enkel element voorhanden is om te bepalen dat aanlegster iets zou te maken hebben hetzij rechtstreeks hetzij onrechtstreeks, met de geldschieder, waarvan verweerster trouwens de naam niet vermeldt;

Overwegende derhalve dat de beperkende bepalingen van het K.B. nr. 225 in casu niet van toepassing zijn;

Niet vervulling door aanlegster harer prestatie.

Overwegende dat verweerster ten onrechte staande houdt dat aanlegster niet bewijst dat zij verweerster een lening van 900.000 fr. zou bezorgd hebben;

Overwegende dat het inderdaad uit een schrijven van notaris Dyselinck, d.d. 20 april 1960, blijkt dat de zaak Maddens inderdaad werd overgemaakt door de afgevaardigde van aanlegster, de heer Rimau;

Overwegende uiteindelijk dat de vergoeding van 2 % niet overdreven voorkomt en trouwens contractueel werd bedongen in termen (artikel 10 der overeenkomst) die zelfs voor een oningewijde gemakkelijk te begrijpen zijn. Dat trouwens een voorschot van 1.500 fr. voor eerste kosten van onderzoek werd gestort;

Overwegende aldus dat de eis gegrond is;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gehoord ter openbare zitting van 16 mei 1960, het eensluidend advies van de heer Wille, Substituut-Prokureur des Konings, gegeven in de Nederlandse taal;

Rechtdoende bij tegenspraak;

Alle andere, verdere of strijdige besluiten verwerpende;

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

5 oktober 1961.

Voorzitter : M. R. D'Haese.

Rechters : M.M. P. Holvoet en W. Lambrecht.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advokaten : Mrs. G. Devriendt, W. Bulckaert en E. Boonen.

1. **Faillissement.** — Ontvankelijkheid van de vrijwillige tussenkomst van schuldeisers in een procedure van verzet, ingesteld door de gefailleerde tegen zijn faillissementsverklaring.
2. **P.V.B.A.** — De storting van de inbrengen is een bestaansvoorwaarde voor de vennootschap. — Gevolgen van het niet-bestaan t.o.v. derden. — Nietigverklaring van een vennootschap wegens bedrieglijke benadeling van de persoonlijke schuldeisers van de oprichter.
3. **Faillissement.** — Faillietverklaring van een onbe-

staande of nietige vennootschap en van de oprichter ervan. — Vorming van één boedel ten gunste van alle schuldeisers.

1. *De schuldeisers kunnen overeenkomstig het gewone recht op geldige wijze tussenkomen in het door de gefailleerde ingesteld verzet tegen zijn faillissementsverklaring. Vermits zij zelf tegen het faillissementsvonnis in verzet kunnen komen kunnen zij a fortiori tussenkomen om de curator bij te staan bij het verweer tot handhaving van een faillissement, waarin zij belangen kunnen doen gelden.*
2. *Als wezenlijk bestanddeel voor het bestaan van een vennootschapsovereenkomst geldt een door iedere partij te storten inbreng met het doel om een vennootschapsfonds te vormen. De inbreng is derhalve een bestaansvoorwaarde voor de overeenkomst zelf. Bij de P.V.B.A. overeenkomst moet de storting van de inbreng geheel of ten dele gebeuren.*

Het niet-bestaan van de vennootschap werkt terug tot de dag van de oprichting der vennootschap; deze terugwerkende kracht belet echter niet, dat naar buiten een P.V.B.A. heeft gefunctioneerd, zodat zij jegens de onwetende derden een werkelijk bestaan heeft gehad en niettegenstaande haar fundamentele inexistentie toch failliet kan worden verklaard.

- Een naar buiten blijvende P.V.B.A. kan ook nietig verklaard worden wegens een ongeoorloofde oorzaak, nl. haar oprichting in strijd met de goede zeden. Dit zal het geval zijn, wanneer de P.V.B.A. wordt opgericht ter bedrieglijke benadeling van de persoonlijke schuldeisers van de oprichter (zie nader het vonnis).*
3. *Het is rechtmatig het vermogen van de naar buiten blijvende (onbestaande, resp. nietige) P.V.B.A., dat van de oprichter is, als één boedel te vereffenen, ten gunste van de schuldeisers van de vennootschap en van de oprichter.*

P.V.B.A. Plasbo t./ Mr. Bulckaert q.q. (faillissement P.V.B.A. Plasbo) N.V. Etabl. Deweerdt en Swalens, N.V. Houtinvoer A. Hofkens, N.V. Houtimport H. en J. Van Reeth en N.V. Armand Lahou.

Gezien het faillietvonnis van deze rechtbank dd. 27 juli 1961, de P.V.B.A. PLASBO van ambtswege in faillissement verklarend;

Gezien het exploit van verzet dd. 9 augustus 1961, uitgaande van de P.V.B.A. PLASBO tegen dit vonnis;

Gezien de daging tot vrijwillige tussenkomst in het voormelde geding dd. 23 augustus 1961 en uitgaande van vier N.V.'s die beweren belang te hebben ook bij het faillissement van PLASBO;

Gehoord de heer Rechter-Commissaris P. Holvoet in zijn verslag ter openbare zitting;

Overwegende dat de schuldeisers geldig en nuttig kunnen tussenkomen in het verzet door de gefailleerde tegen het faillietvonnis aangetekend en dit krachtens het gemene recht; dat zij zelfs tegen het faillietvonnis wettelijk verzet kunnen aantekenen (art. 473, 2e lid F.W.) zodat zij a fortiori kunnen tussenkomen om de curator bij te staan bij de verdediging tot handhaving van een faillissement, waar zij belangen te doen gelden hebben (R.P.D.B. V° Intervention en mat. civ. nrs. 9, 25, 26, 52 en 264);

Overwegende dat het middel van niet-ontvankelijkheid, door opposante tegen de tussenkomende schuldeisers ingeroepen dienvolgens elke grond mist;

Overwegende dat het verzet, tijdig aangetekend en behoorlijk gemotiveerd ontvankelijk is, iets wat door niemand wordt betwist;

Overwegende dat het verzet van de P.V.B.A. PLASBO tegen haar faillietverklaring niet opgaat om de vele redenen die volgen en waarvan sommige afzonderlijk volstaan om de oppositie af te wijzen;

Overwegende dat Devriendt, zijn vrouw en de behuwd-vader van Devriendt (de vader van de vrouw) op 28 september 1959 de P.V.B.A. PLASBO notarieel hebben opgericht met 300.000,— Fr. kapitaal in 300 deelbewijzen van 1.000,— Fr. onderschreven door Devriendt voor 152.000,— Fr., zijn vrouw voor 146.000,— Fr. en vader Degroote voor 2.000,— Fr.; dat de notaris bij art. 6 van de akte in fine het volgende noteert:

« Ieder deelbewijs is volstort zodat 300.000,— Fr. van nu af ter beschikking van de vennootschap is, zoals de comparanten het erkennen »; dat thans uit de medegedeelde inlichtingen blijkt dat de vrouw, noch haar vader geld heeft gestort of enige inbreng heeft gedaan; dat nochtans als wezenlijk bestanddeel voor het bestaan van de vennootschapsovereenkomst geldt een inbreng door iedere partij te storten met het doel om een vennootschapsfonds te vormen (Aubry et Rau, Ve druk, 1920, T. VI, p. 4); dat de inbreng dienvolgens een bestaansvoorwaarde is van de overeenkomst zelf en bij de P.V.B.A.-overeenkomst de storting van de inbreng geheel of ten dele moet gebeuren (R.P.D.B. Tw Société (Contrat de) n° 212);

Overwegende dat de vrouw niet bewijst waar zij de liquide gelden vandaan haalde om ze te storten;

dat in de boekhouding nergens de storting van de vrouw of van haar vader voorkomt;

dat louter om die reden de vennootschap onbestaan- de is;

dat dit niet-bestaan terugwerkt tot de dag van de oprichting der vennootschap (Aubry et Rau, eodem loco pag. 14) maar dat deze terugwerkende kracht niet belet dat naar buiten een P.V.B.A. heeft gefunctioneerd, zodat zij jegens de onwetende derden een werkelijk bestaan heeft gevoerd en niettegenstaande haar fundamentele inexistentie noch failliet kan worden verklaard (Aubry et Rau, eod. loco pas. 14);

Overwegende dat het gemis aan storting van de inbreng door de vader en door de vrouw bewijst dat geen van beiden een vennootschapsovereenkomst hebben willen aangaan;

Overwegende dat de naar buiten blijvende P.V.B.A. nog kan nietig verklaard worden wegens een ongeoorloofde oorzaak, nl. haar oprichting in strijd met de goede zeden (cfr. Kortrijk, 24 april 1958, J.T. 1958, 526);

dat immers de omstandigheden waaronder de P.V.B.A. tot stand kwam en de bedoeling van de handelende persoon Devriendt onrechtmatig zijn, vermits Devriendt, op een ogenblik dat hij de financiële en economische zwakheid van zijn bedrijf « De Mandel » aanvoelde en vele schulden had, een afsplitsing van zijn normale bedrijvigheid, die winstgevend kon worden, als voorwerp van de P.V.B.A. PLASBO heeft genomen en dat hij een deel van het hout, persoonlijk gekocht, in het vermogen van de P.V.B.A. deed terechtkomen of de opbrengst van persoonlijk en aan de schuldeisers onbetaald hout gebruikte om waren voor de P.V.B.A. te kopen, zodat hij zijn onereus persoonlijk vermogen van activaposten beroofde ten voordele van de P.V.B.A. PLASBO en aldus de rechtmatige belangen van zijn persoonlijke schuldeisers bedrieglijk benadeelde;

Overwegende dat dit duidelijk blijkt uit het deskundig verslag ten verzoeken van de Curator advocaat Bulckaert, opgemaakt door de accountants Bouvri en De Deken;

Overwegende dat dit verder spruit uit volgende

feiten : de kosten van electriciteit, lonarbeiders, sociale wetgeving, telefoon, bediende, rente ten laste van Plasbo werden door Devriendt betaald;

Devriendt bekende in zijn brief van 5 mei 1961 dat Plasbo een bijzaak is van zijn handel;

doorlopend gebeurden geldtransferten tussen de zaak De Mandel en de P.V.B.A.;

de machines van Devriendt werden uit zijn persoonlijk bedrijf losgemaakt en overgebracht naar het bedrijf van Plasbo;

de financiële middelen van Plasbo komen voort van gelden van Devriendt;

Overwegende dat dergelijk bedrog de zagezegde vennootschapsovereenkomst vernietigt;

Overwegende tenslotte dat Plasbo haar maatschappelijke zetel heeft ten huize van Devriendt, haar activiteit uitoefent ten zelfden huize en geen enkele huur voor het gebruik van grond, gebouwen en materieel moest betalen;

Overwegende dat het vermogen van de naar buiten bijkende P.V.B.A. dienvolgens het vermogen is van Devriendt, zodat het rechtmatig voorkomt één boedel te likwidieren ten gunste van één massa der schuldeisers van Devriendt en van de P.V.B.A. PLASBO;

Overwegende dat de ondertekening door Devriendt en Wino Degroote van het licentie-contract met een Franse plasticfabriek, vóór de oprichting van de P.V.B.A. geenszins bewijst dat de vader van Wino Degroote, die twee aandelen onderschreef en geen geld stortte, de P.V.B.A. hielp oprichten ten bate van zijn zoon, die naderhand jammerlijk overleed;

dat de verhouding vader Degroote en zijn zoon Wino uit niets blijkt;

Overwegende ten overvloede dat de schijnbaar naar buiten bestaande P.V.B.A. alle wettelijke voorwaarden voor faillissement vervult; dat voor meer dan 5.000.000,— Fr. aangiften van schuldverzoeken werden ingediend;

dat zij haar wisselverzoeken tegenover de N.V. Van Reeth niet nakwam;

dat haar handelskrediet geschokt is, vermits zij niet eens over haar maatschappelijk kapitaal van 300.000,— Fr. beschikt en zij geen krediet van derden kon ontvangen om haar opgenomen verzoeken na te komen;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

alle andere besluiten afwijzend;

Ontvangt het verzet alsmede de tussenkomst van de vier schuldeisers;

Voegt de voormelde gedingen samen; en wijzend door één vonnis : verklaart het verzet ongegrond, kosten ten laste van opposante;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

Rechtskundig Weekblad

VERDEGERECHT TE ANTWERPEN

2e kanton. — 26 oktober 1961.

Vrederechter : M. E. Angenot.

Advokaten : Mrs. Felix Maes en Schaerlaekens loco Mr. Verhoeven (Neerpelt).

Hypothecaire geldleningen. — De vergoedingen voor zaakwaarnemers en makelaars vallen niet onder toepassing van de bepalingen van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936.

Volgens de artikelen 8 en 24 van het K.B. nr. 225 van 7 januari 1936 op de hypothecaire geldleningen is er geen vergoeding op commissie voor negociatie verschuldigd, welke ook de benaming of de begunstigde ervan weze, tenzij deze uitdrukkelijk is voorzien in de akte van lening en kan zij bovendien nooit meer dan 0,50 % op het bedrag der lening bedragen.

Deze reglementering vormt een beperking op het algemeen principe van de vrijheid van overeenkomsten en is aldus, niettegenstaande de algemene bewoordingen der formulering van beperkende interpretatie.

Vergoedingen voor zaakwaarnemers of makelaars, wier uitsluitende taak er in bestaat de partijen van de akte van lening bij elkaar te brengen, het terrein voor te bereiden, de lening te zoeken, maar die verder vreemd blijven aan de akte van lening zelf, worden in afzonderlijke overeenkomst vrij bedongen, voor zover deze zaakwaarnemers of makelaars niet als « stille handlangers » van een der partijen in de akte van lening moeten worden aangezien. Deze vergoedingen vallen dus in principe niet onder toepassing van de beperkende bepalingen van bedoeld Koninklijk Besluit.

Antwerpse Hypotheek- en Financieringsmaatschappij, Hyfima N.V. t/ Groffils L.

Gezien de akte van vrijwillige verschijning de dato 16 maart 1961, strekkende tot veroordeling van verweerder om aan aanlegster te betalen : 1) de som van 1.600 fr., zijnde 2 % vergoeding op een hypothecaire lening van 80.000 fr., die aanlegster gelast werd te zoeken, volgens overeenkomst van 16 maart 1960; 2) de som van 1.000 fr., hoofdens bijkomende schadevergoeding, voorzien in voormeld kontrakt bij niet betaling van de 2 % vergoeding; 3) de gerechtelijke intresten vanaf 30 december 1960; 4) de som van 357 fr. hoofdens kosten van dagvaarding van 30 december 1960 van deurwaarder Smeets, te Peer verblijvende, welke niet op rol kon gebracht worden wegens sociale wantoestanden in het land en 5) de kosten van de akte van vrijwillige verschijning;

Gehoord partijen;

Gelet op artikelen 2, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Overwegende dat verweerder geen gebrek inroept van zijn toestemming in het ontstaan van het door hem onderschreven kontrakt;

Dat hij tevergeefs opmerkt dat de activiteit van aanlegster gering zou geweest zijn, daar de verzoeken van verweerder niet bedongen werden in enige bepaalde verhouding tot de graad van activiteit van aanlegster;

Dat hij ook tevergeefs een mondelinge belofte inroept, die geenszins bewezen is en niet kan opwegen tegen de duidelijke bewoordingen van de schriftelijke overeenkomst;

Dat evenmin enige argumentatie kan aanvaard worden, steunende op de tekst van de notariële akte die de door verweerder aangegeven lening beschrijft, daar aanlegster er geen partij in was;

Overwegende dat verweerder zich uiteindelijk beroept op artikel 8, 1° van het Koninklijk besluit van 7 januari 1936, betreffende de leningen en kredietopeningen, waarin sprake is van een beperking van het commissieloon voor de bemiddeling in deze overeenkomsten;

Overwegende dat deze bepalingen slechts toepasselijk zijn tussen partijen in de lening zelf, of deelnemende aan de lening en dus optredende in de akte, of gebeurlijk op de agenten of de stille handlangers van de geldschietster of van tussenkomende partijen;

Dat dit afgeleid wordt uit het verslag aan de Koning, en uit het wel bepaalde doel van die uitzonderingsbepaling, waarbij de vrijheid der kontrakten beperkt wordt, en die dus slechts voor gestrengde uitlegging vatbaar is; dat in het verslag aan de Koning over artikelen 8 en 24 onder andere te lezen staat: « Niet zelden ziet men door weinig gewetensvolle ondernemingen op het ogenblik zelf dat het geleende kapitaal aan de geldopnemer moet worden uitgekeerd, daarvan diverse commissies afhouden, die ten voordele van de geldschietster, van de tussenkomende partij of van stille handlangers een aanzienlijk deel van het geleende kapitaal aan zijn bestemming onttrekken »;

Overwegende dat de makelaar, die in een afzonderlijke overeenkomst en voorafgaandelijk een loon bedongen heeft om de geldschietster te zoeken en de partijen bij elkaar te brengen, maar die vreemd blijft aan het contract van lening zelf, niet onder de toepassing van die beperking valt, indien het niet vaststaat dat hij een agent of een stille handlanger is van een partij bij dit laatste contract;

Overwegende dat de vordering dus volledig gegrond is, ook voor de overeengekomen vergoeding van 1.000 frank, vermits aanlegster niet alleen het voorziene aangetekend schrijven gezonden heeft, maar ook nog verweerder herhaaldelijk aangemaand had en verder op zijn verplichting gewezen heeft;

Overwegende dat partijen het eens zijn om de kosten der dagvaarding van 30 december 1960, geboekt te Neerpelt op 2 januari 1960 (sic), die niet op de rol kon ingeschreven worden wegens sociale onlusten, ten laste te zien leggen van wie het hoort.

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk, veroordelen verweerder om aan aanlegster te betalen de som van 2.600 fr. met de gerechtelijke intresten vanaf 30 december 1960, en met de kosten, zowel der voormelde dagvaarding als van de akte van vrijwillige verschijning, deze kosten in hun geheel begroot op 542 fr.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

VREDEGERECHT TE AARSCHOT

18 november 1961.

Rechter : M. Raskin.

Adv. : Mrs. H. Nelissen-Grade en P. Humblé.

Handelshuurovereenkomst. — Exceptio obscuri libelli. — Aanvraag tot huurhernieuwing. — Te vervullen voorwaarden.

1. *De exceptio obscuri libelli dient afgewezen wanneer duidelijk blijkt dat verweerders zich omtrent de toedracht der zaak niet hebben kunnen vergissen en dat hun rechten niet werden geschaad.*
2. *Sedert de wet van 29 juni 1955 de wet van 30 april 1951 heeft gewijzigd, kan ook de hoofdhuurder die noch eigenaar noch huurder is van de in het onroerend goed gedreven handelszaak om huurhernieuwing verzoeken.*
3. *De aanvraag tot huurhernieuwing moet, om geldig en ontvankelijk te zijn, al de vermeldingen bevatten, welke door art. 14 der wet van 30 april 1951 op straffe van verval en nietigheid zijn voorgeschreven.*

Brouwerij van Veltem t./ Vos-Morren.

Gezien de vordering ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat de tussen partijen bestaande handelshuurovereenkomst betreffende de eigendom van verweerders, zijnde het café « De Zwaan » en gelegen te Rillaar, Dorp 79, hernieuwd wordt voor een termijn van negen achtereenvolgende jaren met ingang van 1 augustus 1962, en verder de verweerders in de gedingsonkosten te zien verwijzen;

A. In feite :

Overwegende dat ter zitting is gebleken en niet betwist is geworden dat bij geregistreerd huurceel van 26 juni 1953 verweerders aan de rechtsvoorganger van aanlegster bedoeld goed verhuurd hebben voor een termijn van negen achtereenvolgende jaren, aanvang nemende op 1 augustus 1953 om te eindigen op 31 juli 1962, en zulks tegen de jaarlijkse huurprijs van 24.000 F, betaalbaar op voorhand per drie maanden; dat dit huurceel vanaf 1 februari 1958 door aanleggers regelmatig werd overgenomen en voortgezet met instemming van verweerders;

Overwegende dat aanlegster bij aangetekend schrijven van 27 februari 1961 « overeenkomstig de bepalingen van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten gewijzigd door de wet van 29 juni 1955 » om huurhernieuwing heeft verzocht tegen dezelfde voorwaarden als deze ter huidige verhuuring, er verder woordelijk bijvoegende : « Wij delen U mede ingevolge artikel 14 van de wet van 10 mei 1951, indien U ons niet per aangetekend schrijven verwittigt hebt, binnen de drie maanden na ontvangst van deze brief, van de andere voorwaarden die bestaan of van de redenen tot gebeurlijke weigering van de hernieuwing of van een hoger aanbod dat door derden zou gemaakt zijn, wij hieruit zullen besluiten dat U akkoord zijt met de hernieuwing van de huurovereenkomst volgens de door ons voorgestelde voorwaarden »;

Overwegende dat hierop verweerders, bij aangetekend schrijven van 26 april daaropvolgend, aan aanlegster o.m. antwoordden : « Het spijt ons U te moeten mededelen dat wij de gevraagde huurhernieuwing niet wensen toe te staan. Uw aanvraag is inderdaad niet regel-

matig onontvankelijk. Overigens zelfs indien uw aanvraag regelmatig zou zijn, kunnen wij toch de gevraagde huurhernieuwing niet toestaan en dit overeenkomstig de beschikkingen van artikel 16 IV van de wet van 30 april 1951 »;

B. In rechte :

1. Wat de door verweerders ingeroepen « *exceptio obscuri libelli* » betreft :

Overwegende dat verweerders in de eerste plaats de nietigheid van de dagvaarding inroepen om reden dat zij niet bondig de middelen zou aanduiden waarop de vordering gesteund is, zoals dit o.m. voorgeschreven is door artikel 1 Wb. Burg. Rpl.;

Overwegende echter dat uit de termen van bedoeld exploit duidelijk blijkt dat het erom gaat van te zien uitmaken of aanlegster, minstens in principe, recht op huurhernieuwing heeft, verweerders immers, buiten hun verzet op basis van artikel 16, IV der wet van 30 april 1951, het verzoek om huurhernieuwing van aanlegster als niet ontvankelijk hebbende bestempeld; dat dus meer bepaaldelijk en gelet op deze houding van verweerders, aanlegster er feitelijk om verzoekt dat omtrent de geldigheid van haar aanvraag tot huurhernieuwing uitspraak zou worden gedaan;

Overwegende dat verweerders zich bezwaarlijk hebben kunnen vergissen over het voorwerp en de redenen van de eis, zoals in de dagvaarding in het kort is uiteengezet, en dat zij voorzeker geen enkel ogenblik ernstig hebben kunnen twijfelen over de aard, de oorzaak en de draagwijdte van de tegen hen gerichte vordering, zodat de door hen opgeworpen « *exceptio obscuri libelli* » van de hand dient te worden gewezen (Rép. prat. Dr. Belge, v° Exploit, n° 308; Braas, Précis de Procédure civile, d. II, n° 830 in fine; dat hier des te meer reden toe bestaat daar niet gebleken is dat verweerders niet wisten waarover het juist gaat, wel integendeel, en dat zij geenszins in hun rechten werden geschaad (artikel 173 Wb. Burg. Rpl.; Braas, op. cit., n° 981);

Overwegende dat verweerders weliswaar terecht doen opmerken dat het in de dagvaarding vermelde art. 18 der wet van 30 april 1951 ter zake niet van toepassing is daar zij met de huurhernieuwing hoegenaamd niet akkoord gaan, zodat de vordering niet noodzakelijk binnen een termijn van 30 dagen moest worden ingeleid; dat het nochtans aanlegster niet kwalijk kan worden genomen dat zij voorzichtigheidshalve toch deze termijn heeft geëerbiedigd;

Overwegende dat aanlegster inderdaad met reden zekerheid wil bezitten omtrent haar principieel recht op huurhernieuwing, ook al kunnen verweerders er zich steeds geldig tegen verzetten op voet van artikel 16, IV der wet van 30 april 1951, hetgeen deze laatsten trouwens in ieder geval doen; dat zulks haar echter anderszijds ten gepasten tijde recht op de wettelijke voorziene uitwinningvergoeding geeft indien zij minstens in principe recht op huurhernieuwing heeft;

Overwegende dat aanlegster er dus belang bij heeft dat deze kwestie nu reeds wordt uitgemaakt en dat verweerders daar trouwens ook baat bij hebben; dat zulke vordering omtrent het enkel doen vaststellen van een recht toegelaten is en bijgevolg ook ontvankelijk is, zelfs wanneer het belang maar in de toekomst kan bestaan (Van Bauwel, Burgerlijk Procesrecht, d. I, n° 155 en 158, met het in nota in extenso aangehaald arrest Hof van beroep Gent 26 april 1899, Pas. 1901, II, 234);

2. Recht van aanlegster om huurhernieuwing aan te vragen :

Overwegende dat verweerders beweren dat volgens de wet aanlegster niet eventueel van het recht op huurhernieuwing kan genieten daar zij niet eigenares is noch huurster van de in het gehuurde onroerend goed gedreven handelszaak; dat zij tot staving van deze bewering talrijke arresten van het Hof van Verbreking aanhalen en er aan toevoegen dat de wet van 29 juni 1955 daar niets heeft aan veranderd;

Overwegende integendeel dat, zo hun stelling inderdaad vroeger juist was, het er anders om gaat sedert de wet van 29 juni 1955 de wet van 30 april 1951 heeft gewijzigd, vooral juist om de brouwers en caféhouders te beschermen; dat nochtans de nieuwe bepaling niet toepasselijk is op de zaken die reeds op de datum van haar inwerkingtreding bij het Hof van Verbreking aanhangig waren, noch op de na die datum ingestelde voorzieningen tegen de vóór die datum gewezen definitieve vonnissen in laatste aanleg (Zie voetnota, 2° al., bij arrest Hof van Verbreking 16 september 1955, Arresten Hof van Verbreking (Nederl. teksten), jg. 1956, d. I, blz. 1; Paternostre, commentaar wet 19 juni 1955, vnl. voorbericht, 2° al., en n° 2, 6, 32, 33 en 34, Tijdschr. Vreder. 1955, blz. 263; La Haye en Vankerckhove, comment. législ. Baux commerciaux, loi 29 juin 1955, vnl. n° 5, 6 en 7, J.T. 1955, blz. 670);

Overwegende dat in die voorwaarden de stelling van verweerders op dat punt niet langer kan staande worden gehouden en dat de arresten van het Hof van Verbreking, welke zij aanhalen en welke allen betrekking hebben op zaken die vóór 10 juli 1955, dit is de datum van de inwerkingtreding der kwestieuze wijzigende wet, in laatste aanleg werden afgehandeld, niet dienende meer zijn ter zake en trouwens omtrent dit thans wettelijk en bijgevolg definitief uitgemaakt punt der betwisting alle belang hebben verloren;

3. Geldigheid der aanvraag tot huurhernieuwing van 27 februari 1961 :

Overwegende dat het niet volstaat dat aanlegster het recht hebbe om huurhernieuwing te verkrijgen opdat het, minstens in principe, kunne toegekend worden; dat zij hiertoe ook nog stipt de voorschriften moet naleven, welke art. 14 der wet van 30 april 1951 op straffe van verval en van nietigheid oplegt betreffende de aanvraag tot huurhernieuwing.

Overwegende dat niet betwist wordt dat aanlegster deze aanvraag op een der twee voorgeschreven manieren en binnen de wettelijk bepaalde termijnen heeft ingediend, maar wel dat sommige verplichte vermeldingen werden achterwege gelaten, hetgeen de aanvraag nietig maakt;

Overwegende dat verweerders meer bepaaldelijk inroepen dat aanlegster geschreven heeft « ingevolge art. 14 van de wet van 10 mei 1951 » dan wanneer het moest zijn « van de wet van 30 april 1951 »; dat aanlegster alléén gewaagd heeft van een antwoord-verwitting « per aangetekend schrijven » dan wanneer de wet ook « bij deurwaardersexploot » voorziet; dat zij enkel spreekt van « de redenen tot gebeurlijke weigering van de hernieuwing » dan wanneer de wettekst zegt « gemotiveerde weigering van hernieuwing »; dat aanlegster tenslotte melding maakt van « de andere voorwaarden die bestaan », terwijl de wet « andersluidende voorwaarden » voorziet;

Overwegende dat, indien het voorzeker past over de blijkbaar louter materiële missing van de vermelding « 10 mei » (datum van het Staatsblad, waarin bedoelde

wet verscheen) voor «april» heen te stappen als aanduiding van de datum der toegepaste wet, gezien ze trouwens bij het begin der aanvraag duidelijk werd vermeld en de gepleegde louter materiële fout verweeters dadelijk moet opgevallen zijn, en zo weliswaar niet voorgeschreven is dat de termen der wet letterlijk moeten worden overgenomen noch slaafs nagevolgd, hoewel het alleszins voorzichtiger en zekerder ware geweest, aanlegster volstrekt heeft nagelaten aan te duiden dat het antwoord ook «bij deurwaardersexploot» mocht worden gegeven, terwijl zij evenmin van een «gemotiveerde weigering» noch van «andersluitende» voorwaarden heeft gewaagd;

Overwegende dat, hoe streng het ook moge klinken maar het adagium indachtig «dura lex, sed lex», zowel de eensgezinde rechtsleer als het grote merendeel der Rechtspraak formeel zijn om te verklaren en te aanvaarden dat al de in het kwestieuze artikel 14 voorziene vermeldingen op straffe van nietigheid in de aanvraag tot huurhervorming moeten voorkomen opdat deze aanvraag regelmatig weze en ontvankelijk; dat deze strengheid trouwens te begrijpen is vermits huurhervorming het vrij beschikkingsrecht over zijn eigendom van de verhuurder aantast en deze laatste dus ter vrijwaring zijner rechten terdege moet worden ingelicht over hetgeen hem te doen staat, terwijl de zaak voor de huurder-aanvrager gewis niet minder belangrijk is opdat hij er op eigen risico goed op lette de wet zeer stipt in acht te nemen, hetgeen in casu de wetgever uitdrukkelijk heeft geëist; dat zelfs in geval van twijfel het twistpunt nog moet worden opgelost ten bate van de verhuurder, in wiens voordeel art. 14 werd opgesteld (Paternostre, Baux commerciaux, n^{rs} 325 en 327; dezelfde, chron. jurispr., Propriété commerciale et baux commerciaux, n^{rs} 38 en 39, J.T. 1953, blz. 290; Verbr. 19 nov. 1959, Pas. 1960, I, 339, vooral het 2e middel, wat méér bijzonderlijk betreft de weglating van de vermelding «bij deurwaardersexploot»; Burg. Rb. Luik 3 febr. 1954, J.T. 1954, blz. 666; Burg. Rb. Brussel 22 dec. 1960, J.T. 1961, blz. 226);

Overwegende dat de door de wet zelf voorziene nietigheid weliswaar slechts betrekkelijk is en dat zij door de houding van de verhuurder kan worden gedekt; dat zulks in casu echter geenszins het geval is vermits de verweeters zich uitdrukkelijk op de nietigheid van de aanvraag tot huurhervorming van aanlegster beroepen en dat zij slechts in ondergeschikte orde, zo bedoelde aanvraag toch geldig mocht worden verklaard, hun verzet op art. 16, IV der kwestieuze wet steunen (Verb. 12 juni 1953, Arr. Hof v. Verbr. (Nederl. teksten), jg. 1953, blz. 695; Burg. Rb. Mons 4 juni 1952, J.T. 1953, blz. 58);

Overwegende dat de aanvraag tot huurhervorming van aanlegster blijkbaar niet luidens de dwingende voorschriften der wet werd opgesteld en dat zij bijgevolg als nietig moet worden aangezien;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter van het kanton Aarschot,

Alle andere meeromvattende en tegenstrijdige besluiten verwerpende en rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Verklaren de vordering van aanlegster ontvankelijk maar ongegrond, haar aanvraag om huurhervorming d.d. 27 februari 1961 meer bepaaldelijk nietig zijnde daar zij al de door art. 14 der wet van 30 april 1951 voorgeschreven vermeldingen niet bevat;

Wijzen dienvolgens aanlegster van haar eis af met veroordeling in de gedingsonkosten.

BOEKBESPREKING

R. Geysen. — *Jurisprudence du travail (1956-1960) avec notes critiques. — Arbeidsrechtspraak (1956-1960) met critische nota's.* — N.V. Ferd. Larcier, Brussel. 1961. 423 p.

Wie een zaak te behandelen heeft voor het arbeidsgerecht laat nooit na, ten einde zich nauwkeurig op de hoogte te stellen van de stand der rechtspraak, de repertoria te consulteren die uitgegeven werden door de Heer R. Geysen, voorzitter van het Arbeidsgerecht van beroep te Antwerpen, waarin met de meest nauwkeurige zorg heel de jurisprudentie aangaande de arbeidsverhoudingen werd verzameld. Tot nog toe hadden twee van deze repertoria het licht gezien, namelijk deze met de rechtspraak van 1922 tot 1948 en dan een tweede bundel over de jaren 1949 tot 1955. Thans is zopas een derde verzamelwerk van de pers gekomen, waarin de rechtspraak gepubliceerd wordt van de vier laatste jaren, namelijk van 1956 tot 1960.

Zowel naar uiterlijke vorm als naar innerlijke systematiek is dit nieuw werk volkomen gelijkaardig aan de twee vorige. De rechterlijke beslissingen zijn verzameld geworden onder algemene trefwoorden, die alfabetisch gerangschikt zijn. Zulks laat onmiddellijk toe de stof te vinden die men zoekt en dit wordt nog meer vergemakkelijkt door de bijkomende ondertitels die bij elk trefwoord voorkomen.

Het lijvig boek, dat thans verschenen is, geeft meer dan 900 gerechtelijke beslissingen van alle arbeidsrechten van het land.

Wat de methode betreft die door de auteur gebruikt wordt, dient opgemerkt dat hij de korte inhoud van de vonnissen en arresten, die oorspronkelijk in het Frans gevelde werden, in deze taal alleen weergeeft. Voor de Vlaamse beslissingen wordt er onder de oorspronkelijke Nederlandse tekst in kleinere letter een vertaling in het Frans bijgevoegd, zodat het werk ten eerste zal bijdragen tot een uniforme rechtspraak in heel het land.

Bij elk vermeld vonnis of arrest wordt de bron aangeduid waar de volledige tekst kan gevonden worden. Het is interessant na te gaan in welke belangrijke mate de jurisprudentie, gepubliceerd in het Rechtskundig Weekblad, hierbij voorkomt.

Van groot belang zijn de korte noten die regelmatig onder de inhoud vermeld worden. Zij bevatten nuttige verwijzingen, beknopte toelichtingen en verhogen in aanzienlijke mate het nut van het werk.

De arbeidsrechtspraak, verzameld door de Heer Geysen, is werkelijk een onontbeerlijk instrument geworden voor al wie zich bezighoudt met het arbeidsrecht, doch het is meer dan dat en het vormt, in zijn achtereenvolgende uitgaven, een volledige verhandeling van het sociaal recht van ons land en laat ons toe op voortreffelijke wijze de ontwikkeling en de evolutie te volgen van deze zo actuele en zo levende tak van het recht.

R. V.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BIBLIOGRAPHIE

Nederland

- Blaas F.J. Cornel en R.H. Staal, Praktische behandeling van belastingwetten. — 's Gravenhage, G. Delwel.
- Cleveringa Jzn. R.P., Zeerecht. 4e dr. — Zwolle W.E. J. Tjeenk Willink.
- Grooth G. de, De verwerping van de publikatieplicht van vrachtprijzen en vervoersvoorwaarden van kolen en staal. I. Een analyse van de draagwijdte voor het vervoer van het arrest op 15 juli 1960 door het Hof van Justitie der Europese gemeenschappen gewezen in de zaak 25/59. — Rotterdam.
- Mannoury J., De collectieve arbeidsovereenkomst. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Muiswinkel F.L. van, Handel, markt en beurs. Organisatie en techniek van de handel in theorie en praktijk. — Amsterdam. Noord-Hollandsche U.M.
- Prins P.G.A. Sluiter en J.G. Zeylstra-Van Loghem, Inleiding in het kinderrecht en de kindbescherming — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Salomons K. en T. P. Keyzer, Het nieuwe geïllustreerde Binnen-aanvaringsreglement, Bestemd voor gebruik aan boord en bij de studie voor een schippers-diploma. Onder red. van P.A.J. Stadhouders. — Assen, Born.
- Scholtens N., Het regime voor de scheepvaart op de Moezel. Le régime relatif à la navigation de la Moselle. 2e druk. — Rotterdam.
- Smit A., Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden. Tekst 1961 en Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Tekst 1954. Tekstuitgave. Bew. door F.H.J. Driessen. — Amsterdam, W. Versluys.

Frankrijk

- Azar A. Génèse de la Constitution du 4 octobre 1958. Solution gauliste à la crise du pouvoir. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Debrasc Ch., Procédure administrative contentieuse et procédure civile. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Examen de personnalité et criminologie. — Masson T. I - II.
- Houin R., Les Grands Arrêts de la jurisprudence commerciale. — Sirey.
- Julliot de la Morandière L. Droit civil. T II. 2ème édit. — Dalloz.
- Justice La, par R. Aubenat, Mme P. Bastid. — Presses Universitaires de France.
- Lerebours-Pigeonnière P. Droit international privé. 8ème édit. Précis Dalloz.
- Levasseur G. Brun R. et Stuber P.H. Guide juridique et pratique de l'intéressement. — Libr. Techniques.
- Ley J., Les Fondements médico-psychologiques et sociaux d'une réforme de la politique criminelle. — Masson.
- Mesmin G. Eléments de législation sociale. — Edit. Poinat.
- Parisot D. et Jauffret A., Manuel de procédure civile et voies d'exécution. Capacité. 7ème édit. — Libr. Gén. de Droit et de Jurispr.
- Patin M., Caujolle P. et Aydalot M., Droit pénal général et législation pénale appliquée aux affaires. — Presses universitaires de France.
- Retail L., Les Titres de sociétés et leur évaluation. — Sirey.
- Rodière R. Droit civil. 2ème édit. Coll. « Travaux pratiques pour licence en droit ». — Sirey.

Simon Ph. et Cordier R. Précis de droit commercial et contentieux bancaire. — Edit. de la Revue Moderne.

Singer J. Les Marchés des collectivités locales. — Sirey.

Solus H. et Perrot R., Le Droit judiciaire privé. — Sirey.

Voirin P. Manuel de droit civil. Droit privé notarial. Capacité. 8ème édit. — Libr. Gén. de Droit et de jurispr.

Zwitserland

Attinger Herman. Die Besteuerung der Aktiengesellschaften. Eine rechtsvergleichende Studie über die Besteuerungsformen der Aktiengesellschaften in der Schweiz. in der Deutschen Bundesrepublik und in den Vereinigten Staaten. — Winterthur, Keller, 1961.

Bäumlin Richard, Staat, Recht und Geschichte. — Zürich, EVZ-Verlag. 1961.

Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht. Begr. von Max Gmür, Hrg. von Hermann Becker, Bern, Stämpfli. 8°. VI. Obligationenrecht. — 2. Die einzelnen Vertragsverhältnisse (2 Neubearb. Aufl.) Teilbd. 6. Besondere Auftrags- und Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlegung. Art. 425-491 Or. Erl. von Georg Gautschi. Lfg. I: Kommission, Spedition und Frachtvertrag. Art. 425-457 OR. 1961 - II 362 S. Fr. 45.

Blum Rudolf, Pedrazzini Mario M. Das schweizerische Patentrecht. Kommentar zum Bundesgesetz betreffend die Erfindungspatente vom 25 Juni. 1954. — Bern, Stämpfli.

Böckli Peter, Das Aktienstimmrecht und seine Ausübung durch Stellvertreter. — Basel, Helbing & Lichtenhahn, 1961.

Bosshart Walter, Die Wählbarkeit zum Richter im Bund und in den Kantonen. — Winterthur, Schellenberg, 1961.

Henrici A., Die Begründung des Strafrechts in der neueren deutschen Rechtsphilosophie. — Aarau, Sauerländer, 1961.

Kehl Robert, Juristischer Berater über die Rechte und Pflichten der erwerbstätigen Frau aus ihrem Arbeitseinkommen. — Zürich, Orell Füssli 1961.

Lienhart Ernst Eugen, Das schweizerische Erbrecht. 2 Aufl. — Zürich, Rechtshilfe-Verlag. 1961.

Maranta Giovanni, Der Begriff der Kollektivstreitigkeit. Eine Würdigung der eidgenössischen und kantonalen Vorschriften über das Einigungswesen. — Aarau, Keller, 1961.

Meier P. Mündlichkeit und Schriftlichkeit im aargauischen Zivilprozessrecht. — Winterthur, Schellenberg 1961.

Retzbach Anton. Das Recht der katholischen Kirche nach dem Codex iuris canonici. Für die Praxis bearb. 6 Aufl. hrg. von Franz Vetter. — Freiburg, Basel, Wien, Herder 1961.

Schmid A. Die internationale Steuerflucht. Möglichkeiten und Bekämpfungsmethoden. — Zürich, St. Gallen, Polygraphischer Verlag, 1961.

Schreiber Alfred, Terminologie des schweizerischen Zivilrechts. Personenrecht. Familienrecht. Erbrecht, Sachenrecht. Deutsch-Französisch-Italienisch-Englisch. Systematisches und alphabetisches Wörterbuch 1961.

Widmer Ernst, Die Abtretung von Gesellschaftsanteilen der Gesellschaft mit beschränkter Haftung im schweizerischen Recht. — Winterthur Keller, 1961.

Engeland

- Andrews W.G.* Constitutions and Constitutionalism. — Van Nostrand.
- Biddle F.* Justice Holmes Natural Law and the Supreme Court. — Macmillan. N.Y.
- Bolton T. & P.F. Hughes*, Key to Company Law and Practice. — Secretaries Jul. Park St. W.
- Boulton W.W.* Conduct and Etiquette at the Bar. — Butterworth.
- Clerck J.F. & H.B. Lindsell*, The Law of Torts. Common Law lib. 12 A. L. Armitage. — Sweet & M.
- Costin W.C. & J.S. Watson*, Law and Working of the Constitution, Documents. — Black.
- Howe Sir Ronald*, The Pursuit of Crime. — Barker.
- Leoni B.* Freedom and the Law. — Van Nostrand.
- Maasdorp Sir A.F.S.* Institutes of South African Law. The Law of Contracts. — Sweet & M.
- McClintock F.H. & E. Gibson*, Robbery in Londen. — Macmillan.
- Maccillivray E.J.*, Insurance Law Relating to all Risks Other Than Marine. — Sweet & M.
- Moriarty C.H.* Questions and Answers on Police Subjects. — Butterworth.
- Parris J.* Under My Wig. — Barker.
- Pollock Sir F.* Jurisprudence and legal Essays. Macmillan.
- Radcliffe L.* The Law and Its Compass. — Faber.
- Thomas John Law's*, Police Organisation and Administration. Police Review.
- Vetaw D.*, Legal Aspects of Business Administration. — Prentice-Hall.
- Vile M.J.C.* The Structure of American Federalism. Oxf. U.P.
- Wertham F.* The Circle of Guilt. — Four Square.
- White Gillian*, Nationalisation of Foreign Property. — Stevens & Sons.
- Wille G.* The Law of Mortgage and Pledge Africa. — Sweet & M.
- Wilson H.A.R.J.* Executorship Law and Accounts.
- Wilson R.A.* Homicide Investigation Techniques. — Blackwell Sci.

Oostenrijk

- Bechinie R.* Bundesabgabenordnung mit den erläuternden Bemerkungen zur Regierungsvorlage und dem Bericht des Finanz- und Budgetausschusses. Bearb. u. mit Bemerkungen versehen v. Robert Bechinie, Ernst Fritsch. — Wien, Industrieverl. Linde 1961.
- Drechsler Hans*, Rechtshilfeverkehr mit dem Ausland in Strafsachen. — Wien Oesterr. Staatsdruckerei, 1961.
- Hartig Edmund*, Das österreichische Wasserrecht — Wien, Oesterr. Staatsdruckerei. 1961.
- Hans Josef*, Wegweiser durch Oesterreichs Bundesgesetzgebung 1945-1961. 15. Aufl. d. «Wegweiser-Serie». Stand vom 1. Aug. 1961. — Klagenfurt, Ausstellungsstrabe 3. Hans 1961.
- Hofbauer Rudolf*, Sozialrecht. 6. Aufl. Bearb. v. Karl Krejci. — Wien, Oesterr. Gewerbeverl. 1961.
- Kapfer Hans*, Wechselgesetz und Scheckgesetz, samt den Genfer Abkommen und den sonstigen einschlägigen Vorschriften. Mit Erl. u. einer Uebersicht d. Rechtsprechung 5. Aufl. — Wien, Manz, 1961.
- Klug R.* Uebersicht über die wichtigsten bei den Verwaltungsbehörden vorkommenden Straffälle. Zgst. v. Rudolf Klug. — Graz, Steiermärk, Landesdruckerei 1960.
- Odelga Peter* Abgabenverfahrensgesetze. Rechtsvor-

schriften, Entscheidungen, Anmerkungen u. Sachregister. 2. erw. Aufl. Stand. Mei 1959. — Wien, Kristall-Verl. 1960.

Rechtslexikon. Handbuch des österr. Rechtes f. die Praxis. Wien, Hollinek, 1961.

Wagner Josef, Handels- und Wechselrecht 5. Aufl. — Wien, Oesterr. Gewerbeverl. 1962. Aug. 1961.

Duitsland

- Barton Erich*, Die Mankohaftung von Filialleitern. — Berlin, Duncker & Humblot, 1961.
- Baumbach Adolf*, Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und anderen Nebengesetzen. — München u. Berlin, Beck, 1961.
- Baumbach Adolf*, Aktiengesetz. — München u. Berlin, Beck, 1961.
- Beil Walter*, Grundzüge des gewerblichen Rechtsschutzes und des Erfinderrechts. — München, Hanser, 1961.
- Berg Hans*, Uebungen im Bürgerlichen Recht. Eine Anleitung z. Lösung von Rechtsfällen und Hand von prakt. Beisp. 6. durchges. u. verb. Aufl. — Berlin, de Gruyter, 1961.
- Bloss Georg u. Erwin Widhopf*, Das Meldewesen. 6. Aufl. — München, Maiss, 1961.
- Braun Alfred u. Adam Bäumler*, Die Versicherungspflicht. — Regensburg. Walhalla u. Praetoria verl. 1960.
- Conrad Hermann*, Rechtsstaatliche Bestrebungen im Absolutismus Preussens und Oesterreichs am des 18. Jahrhunderts. — Köln u. Opladen Westdt. Verl. 1961.
- Dahm Georg*, Völkerrecht. Bd. 3. — Stuttgart. Kohlhammer, 1961.
- Dreike Bernhard u. A. Goudekot*, Beiträge zum Bilanzrecht. — Baden-Baden, Bonn, Lutzeyer, 1961.
- Erler Georg u. Hans Kruse*, Deutsches Atomenergie-recht. — Göttingen, Schwartz 1961.
- Gscheidle Kurt*, Personalwirtschaft im öffentlichen Dienst. — Köln, Bund-Verl. 1961.
- Haegel Karl u. Fritz Lüke*, Handbuch für den Rechtspfleger. — Mainz-Gonsenheim Dt. Fachschriften-Verl. Braun, 1957-60.
- Hase Andreas von*, Der Musikverlagsvertrag. — München u. Berlin, Beck, 1961.
- Heinemann Gustav, Walter, u. Folf Liebold*, Kassenarztrecht. Auf Grund d. gesetzl. Bestimmungen u. d. Rechtsprechung dargest u. erl. 4. Veränd. Anfl. — Berlin, Engel, 1961.
- Hengst Karl Harry Hanneman u. Manfred Ermlich*, Der komplexe Gemeindeplan. Sein Inhalt, seine Ausarbeitung und Durchführung. — Berlin, VEB Dt. Zentralverl. 1961.
- Hoeres Otto Josef*, Vermögensfragen unter Ehegatten richtig regeln. Rechtl. u. Steuerl. Ueberlegungen. — München, Verl. Moderne Industrie 1960.
- Holubek Reinhard*, Allgemeine Staatslehre als empirische Wissenschaft. Eine Untersuchung am Beisp. von Georg Jellinek. — Bonn, Bouvier, 1961.
- Jäger Carl Hellmut*, Das Arbeiterkrankheitsgesetz in der Praxis. Erl. zum Gesetz zur Verbesserung d. wirtschaftl. Sicherung d. Arbeiter im Krankheits-falle. — Wiesbaden, Betriebswirtschaftl. Verl. Gabler, 1961.
- Klaue Siegfried*, Das Kartellrecht in der Praxis. Rechtsprechung u. Verwaltungspraxis zum Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen. Mit e. Geleitw. von Eberhard Günther. — Düsseldorf, Verl. Handelsblatt, 1961.
- Kollmar Hans*, Das Problem der staatlichen Lenkung

- und Beeinflussung des rechtsgeschäftlichen Verkehrs. Tübingen, Mohr 1961.
- Kröner Herbert, Die Eigentumsgarantie in der Rechtsprechung des Bundesgerichtshofes. — Köln, Berlin, München, Bonn, Heymann, 1961.
- Nettler Harold, Der Verbotsirrtum im Steuerstrafrecht. — Bonn a. Rh. Markt 14. Inst. Finanzen u. Steuern, Stoffuss in Komm. 1961.
- Nipperdey Hans Carl, Arbeitsrecht. — München u. Berlin, Beck, 1961.
- Pattloch Peter Paul, Recht als Einheit von Ordnung und Ortung. Ein Beitrag zum Rechtsbegriff in Carl Schmitts Nomos der Erde. — Aschaffenburg Pattloch, 1961.
- Peck Joachim, Koexistenz und Deutschlandfrage. Eine völkerrechtl. Studie. — Berlin, VEB. Dt. Zentralverl. 1961.
- Peters Hans, Verfassungs- und Verwaltungsreformbestrebungen innerhalb der Widerstandsbewegung gegen Hitler. — Münster/Westf. Aschendorff, '61.
- Pohlmann Hansjörg, Das neue Geschichtsbild der deutschen Urheberrechtsentwicklung. — Baden-Baden, Verl. f. Angewandte Wissenschaften, 1961.
- Sellner Dieter, Durchbruch der Lehre vom Verbrechensversuch im sächsischen Strafrecht als Ausfluss der Rezeption. — Bonn, Röhrscheid, 1961.
- Schelp Günther u. Richard Fettback, Seemannsgesetz. Kommentar. Unter Berücks. d. Gesetzes zur Änderung u. Erg. d. Seemannsgesetzes vom 25-8-1961. — Köln, Berlin, München, Bonn, Heymann, 1961.
- Scholz Franz, Kommentar zum GmbH-Gesetz 4. überarb. u. erw. Aufl. Lfg. 2. 3. — Köln-Marienburg, O. Schmidt 1959-1960.
- Schulz Fritz, Geschichte der römischen Rechtswissenschaft. — Weimar, Böhlau, 1961.
- Späth Günther, Geschäftsraummieta. 3. Aufl. — Stuttgart, München, Hannover, Boorberg, 1961.
- Wietheup Hans, Die Lärmbekämpfung in der Bundesrepublik Deutschland. Gesamtübersicht in physikal., medizin u. rechtl. Hinsicht. Mit ausführl. Erl. aller Rechtsgrundlagen unter Anführung d. höchststrichterl. Rechtsprechung u. des Schrifttums. — Köln, Berlin, München, Bonn, Heymann, 1961.
- Zinkahn Willy, Baugesetze des Bundes und der Länder. Textsammlung mit Verw. u. Sachreg. — München u. Berlin, Beck, 1961.
- Zöllner Detlev, Die soziale Gesetzgebung der Bundesrepublik Deutschland. 2. überarb. Aufl. — Bad Godesberg, Asgard-Verl. 1961.

Zorn Rudolf Hans, Constantin Paulssen u. Karl Maria Hettlage, Der öffentliche Dienst und die Wirtschaft. Wunsch u. Wirklichkeit. — Baden-Baden, Lutzeyer, 1960.

BALIELEVEN

Openingszitting der Jonge Balie van Mechelen

Mechelen was op 16 december l.l. in feeststemming: er hingen lichtekens in de straten en er stonden kerstbomen. Anderen zullen me tegenspreken, maar mij kwam het voor dat deze versiering was aangebracht omdat de Jonge Balie haar academisch jaar plechtig inzette.

Geen decor is voor dergelijke plechtigheden meer aangewezen dan dat prachtige Paleis, waar nu recht gesproken en vroeger geschiedenis werd geschreven.

Met zijn gewone jovialiteit en met de hem nooit verlatende glimlach — tenzij hij tandpijn heeft — begroette de Voorzitter der Jonge, Balie, Mr. Frans Adriaenssens de talrijke genodigden. Zijn hoofse en luimige toespraak was gekenmerkt door een verrassende originaliteit, wat eveneens mag gezegd van de idee nu eens geen jurist als voordrachtgever uit te nodigen. Professor Dr. Corneel Heyman, Nobelprijswinnaar, handelde inderdaad over de persoonlijkheidsveranderingen door farmakologische middelen.

Naast de middeleeuwse lichamelijke dwang der foltertuigen, naast de morele dito via de hersenspoeling bestaat het scheikundig produkt, wiens uitwerking — of is inwerking het juiste woord? — de geest en de wil van het subjeet geheel of gedeeltelijk uitschakelt. De toehoorders duizelden onder benzedrine en pervitine, meskaline en skopolamine, evipan en pentothal en waren er de persoonlijkheid van de spreker en het spannend karakter van het behandelde onderwerp niet geweest, zo zouden ze ongetwijfeld ten onder zijn gegaan aan hallucinaties en andere psychische excitaties...

Leerrijk en boeiend noemde de heer Stafhouder Nobels deze voordracht en hij had volkomen gelijk. De heer Stafhouder en de Jonge Balie mogen ten andere hier de verzekering vinden dat er geen farmakologische stoffen van doen zijn om ons te bewegen in de toekomst nog naar Mechelen te komen.

K. F.

MEDEDELINGEN

Aanleg van een Repertorium van de Rechtspraak der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen

Wij delen hieronder de tekst mede van het interessant en belangrijk ontwerp dat opgesteld werd door de Heer Hoofdreferendaris der Rechtbank van Koophandel te Antwerpen in verband met het aanleggen van een algemeen repertorium der rechtspraak van deze rechtbank.

* * *

Doel:

— in hoofdorde:

Het streven naar een unanieme rechtspraak, niet

enkel nopens de grote rechtsprincipes, maar vooral op het gebied van de reeks courante betwistingen, die regelmatig, en heel dikwijls als roekeloos verweermiddel, opgeworpen worden.

B.v.: in zeevaartzaken: de verschillende clausules; de bevoegdheid; de taak van de experten; de laattijdigheid bij de aanstelling van experten; enz.

— in alle zaken: de waarde van gedrukte formules op facturen en andere documenten; het toestaan van termijnen (principe); betekenis van het gebrek aan

protest, gebrek aan antwoord op brieven, enz.; de strafclausules; enz.

N.B.: Dit eenvoudig streven van de verschillende kamers, naar eenheid, komt geenszins in strijd met het principe van de vrijheid, waarover ieder rechter beschikt om naar eigen mening in eer en geweten te vonnissen.

Juist de parate kennis van de mening der collega's zal iedereen normaliter moeten aanzetten om zijn eigen opvatting zo mogelijk aan te passen.

Meningsverschillen daarover, zullen juist het voorwerp kunnen uitmaken van belangrijke juridisch wetenschappelijke discussies op de vergaderingen. Deze discussies zullen op hun beurt gestoffeerd worden met de gerepertorieerde rechtspraak.

— *subsidiair* :

Verhoging van rendement om twee redenen :

a. Het werk voor de collega's wordt vergemakkelijkt: — het is inderdaad onlogisch dat in de loop der jaren iedereen andermaal elk probleem van bij de eerste bron moet opzoeken, daar waar collega's dit-zelfde werk reeds gedaan hebben. De intellectuele verdienste van het persoonlijk werk moet hier wijken voor het totaal gebrek aan efficiëntie.

Ieder zal gemakkelijk over een reeks gegevens beschikken — en trouwens over dezelfde — door collega's verzameld. Dit is ook van groot belang wanneer men iemand moet vervangen.

b. wanneer een duidelijke unanimiteit in de rechtspraak zal bereikt zijn, zullen ook de pleiters begrijpen dat op bepaalde vaststaande punten niet meer met kans op succes kan aangedrongen worden.

Zij kunnen dit aanvaarden, want voor hen heeft vooral de rechtszekerheid — hier dus bereikt — een primordiaal belang.

Dit kan, mits opmerkingen van de referendaris ter zitting, het breedvoerig uitweiden over vaststaande punten doen vermijden, met tijdwinst en vergroting van de ernst in de behandeling (weglaten van vaststaande punten ten bate van de behandeling van de werkelijke grond).

N.B. In de toekomst zou het mogelijk zijn, naar gelang uit het repertorium unanimiteit betreffende bepaalde punten zou blijken, bv. in het Rechtskundig Weekblad een kort overzicht te publiceren met uiteenzetting van de tot stand gekomen constante toepassing van een principe en toelichting van de motieven, een en ander gestoffeerd met de uitvoerige gegevens van het repertorium. (Dergelijk overzicht zou misschien wel gepolicieerd op inschrijving door de rechtbank (de referendarissen) kunnen ter beschikking van de advocaten gesteld worden.)

c. Ook voor het beraadslagen heeft dit groot nut. De heren rechters zullen zich gemakkelijker neerleggen bij zekere projecten wanneer aangetoond wordt dat in alle kamers in een bepaalde zin gevonnist wordt. De individuele referendaris geniet alsoo ook van de steun van het corps.

— *Meer subsidiair* : Verhoging van de standing van de referendarissen én individueel én als corps :

— *Individueel* : welk ook de persoonlijke kwaliteiten zijn op juridisch intellectueel plan van ieder van ons, toch kunnen wij zeer veel ondervinding opdoen door mogelijk contact met de opvattingen van de collega's.

— *Als corps* :

— Verschil in de rechtspraak van de verschillende kamers werkt storend en wordt door de advocaten

terecht uitgebuit. De eenheid in de rechtspraak wijst op een samenhangende en intellectuele verstandhouding, die misbruiken uitsluiten en achting doen ontstaan of groeien.

— Mogelijke publicatie van overzichten nopens bepaalde opgeloste problemen bewijzen een wetenschappelijke vitaliteit, die zeker in het juristenmilieu naar waarde geschat wordt.

— Door een en ander zullen ook de meest eigenzinnige rechters moeten begrijpen dat zij te doen hebben met lieden die juist het belang van efficiëntie én wetenschappelijk werk aanvoelen.

Vorm :

De beste vorm is waarschijnlijk een vrij grote fiche.

Hierop dient hoofdzakelijk vermeld de oplossing van het probleem, zoals dit in het kort geschiedt voor gepubliceerde vonnissen. Dit vergt natuurlijk een ernstig streven naar duidelijkheid en een zin voor synthese (in de beide gevallen een goede oefening).

De grote vorm der fiche laat toe alle gelijkaardige vonnissen niet opnieuw op fiche te brengen, maar op de moederfiche te vermelden.

De classificatie gebeurt volgens de trefwoorden die teruggevonden worden in het R.W. en de J.P.P.A. Dit laat trouwens toe vrij gemakkelijk te vermelden welke vonnissen reeds het voorwerp van publicatie uitmaakt hebben.

Uiteindelijk zou moeten kunnen aangeduid worden welke vonnissen in beroep bevestigd of hervormd werden (cfr. infra).

Werkwijze :

Eerste phase :

— alle adjuncten catalogeren hun vonnissen, uit beraad uitgesproken *sinds 1 januari 1957*.

De beslissingen louter nopens feiten hebben geen belang.

Het catalogeren van eigen uitspraken is natuurlijk gemakkelijker dan dit van andermans uitspraken. Men herinnert zich vrij gemakkelijk zijn eigen bedoelingen.

Waar het gepubliceerde vonnissen betreft neemt men de inhoud van de nota bij de publicatie over.

N.B.: Men maakt geen fiche per vonnis maar wel per probleem. Dit betekent dat, indien bevoegdheid, ontvankelijkheid en een principe ten gronde behandeld worden, de drie afzonderlijk in fiche worden gebracht.

De drie jongste adjuncten behandelen alsoo de vonnissen van drie eerste-adjuncten. Deze laatste kunnen dan wel de genoteerde gegevens controleren.

Alsoo krijgen deze jongste adjuncten de gelegenheid contact te nemen met belangrijke principes, kennis te nemen van de methode hunner oudere collega's, en met deze sommige punten terloops te bespreken.

Tweede phase :

Voor de toekomst wordt bij de vonnissen, die uit beraad uitgesproken worden, voor elk principe een nieuwe fiche opgesteld. Dit kan uiterst gemakkelijk door ieder individueel uitgevoerd worden.

Derde phase :

— Er zou dan moeten nagegaan worden in hoever het mogelijk is mits samenwerking met sommige advocaten (mogelijk avoués van het Hof van Beroep) te weten welke vonnissen in beroep bevestigd of hervormd worden. Dit dient dan op de fiches per principe vermeld.

— De vergaderingen geven dan gelegenheid : om de principes, waarin geen unanimiteit bestaat, onder elkaar te bespreken; om de vonnissen, die hervormd worden, samen te bespreken en te onderzoeken in hoever het nuttig is zonder meer de stelling van het Hof bij te treden.

— Streven naar unanimiteit betekent geenszins een verstarring van de rechtspraak.

Het is zeer goed mogelijk dat de evolutie van het economisch leven en de invloed hiervan op het recht, zekere wijzigingen nodig maakt.

Dergelijke problemen kunnen dan mogelijk eerst ter vergadering besproken worden, en de opportuniteit van afwijking kan daar overwogen worden.

Besluit :

Aldus kunnen de collega's in een nabije toekomst ter rechtbank over een volledig overzicht beschikken van de principiële rechtspraak der rechtbank.

Niets daarvan mag voor de individuele *rechtspreker* verplicht-bindend zijn, maar alles zal voor hem een toelichting en een hulpmiddel zijn bij zijn persoonlijk streven naar het verschaffen van rechtszekerheid.

Practische uitwerking van dit project :

Aanstelling van een studiegroep voor het vastleggen van de juiste vorm en inhoud van de fiches, de werkwijze voor de verschillende phases en het vastleggen van een nazichtstelsel voor een goede werking.

Repertorium van de rechtspraak

Ter uitwerking van het oorspronkelijk project, betreffende een repertorium van de rechtspraak, werden verschillende aspecten onderzocht.

Naar aanleiding daarvan dienen volgende suggesties gemaakt :

1. Wat moet het repertorium bieden ?

Er kan geen discussie bestaan betreffende het feit dat het een overzicht moet bieden, *niet* van de verschillende uitgesproken vonnissen, *maar wel* van de wijze waarop verschillende problemen werden opgelost.

Alle verwijzingen moeten derhalve betrekking hebben op afzonderlijke problemen, en niet op de complexe inhoud van een vonnis.

Deze problemen moeten kunnen gerangschikt worden volgens bepaalde trefwoorden, voorwaarde van elk efficient klasement.

Hier moet een onderscheid gemaakt worden tussen de meest algemene trefwoorden en de verdere onderverdelingen, die in elke rechtsstof mogelijk zijn.

Verder moet men kunnen vinden de eenvoudigste synthese van de oplossing, die aan een rechtsprobleem gegeven is. Het betreft hier wel degelijk een synthese, en niet het hernemen van een motivering. Er wordt hier vooral gedacht aan de korte inhoud, welke boven de publicatie van een vonnis gegeven wordt.

Ten einde de volledige uitwerking te kunnen consulteren, moet het desbetreffende vonnis geïdentificeerd worden (datum, kamer, partijen). Het is zeker nuttig dat zou aangeduid worden, welke vonnissen reeds gepubliceerd werden.

Tenslotte moet de mogelijkheid voorzien worden om aan te duiden of deze beslissing in beroep bevestigd of hervormd werd.

Al deze gegevens moeten op fiches gebracht worden.

Vermits voor de toekomst een bijzondere doorslag van de kwestieuze vonnissen en arresten kan bekomen

worden, en deze volgens nummer kunnen gerangschikt worden, zal de fiche ook dergelijk nummer vermelden, waardoor ook de volledige teksten zonder tijdverlies kunnen gevonden worden.

2. De materiële samenstelling van het repertorium.

Het belang van het repertorium vereist een duidelijke uniformiteit in de uitvoering.

Er werd genoteerd dat de definitieve fiches ter griffie kunnen getypt worden.

Hiermede rekening houdende, en gezien de wenselijke inhoud van de fiches, wordt het nuttig geacht deze te laten drukken volgens bijgevoegd ontwerp (bijlage 1).

In rechterbovenhoek komt het hoofdtrefwoord. Dit is duidelijk omlind, omdat elke foutieve klassering onmiddellijk zou opvallen en kunnen verbeterd worden.

Links komt dan het bijzondere trefwoord. Hierdoor wordt de onderverdeling van de stof mogelijk.

In het grote vak wordt dan de synthese geplaatst van de aan het probleem gegeven oplossing. Naar gelang de noodzakelijkheid kan dit nog door meer gespecialiseerde trefwoorden voorafgegaan worden.

De tekst mag doorlopen op de keerzijde.

Onderaan de fiche worden de vermeldingen betreffende de identificatie geplaatst, derwijze dat uniformiteit het nazicht vergemakkelijkt en vergissingen uitsluit.

Principieel is de achterzijde — desgevallend na einde van doorlopende tekst — vrijgehouden voor vermelding van alle beslissingen, die conform zijn aan de oorspronkelijke. Een zelfde oplossing krijgt dus maar één fiche, maar alle conforme oplossingen worden vermeld, ten einde de uniformiteit in de rechtspraak te onderlijnen.

Alle fiches zullen dan ondergebracht worden op een plaats, waar de collega's er inzage kunnen van nemen.

3. Practische realisatie :

Aan alle collega's wordt ter beschikking gesteld :

a. *een lijst met trefwoorden* : zie bijlage 2.

Deze lijst betreft enkel de hoofdtrefwoorden.

Hij wordt ter beschikking gesteld, opdat ieder zou gedwongen worden, bij het opstellen van een synthese, te werken in een bepaalde, zij het slechts algemeen omschreven richting.

Ieder moet trachten de problemen hieronder te rangschikken, maar kan, indien verlangd, meer bijzondere trefwoorden als *onderverdeling* aanbrengen.

De lijst, die ter beschikking gesteld wordt is zeer algemeen gehouden, en kan, op grond der latere onderverdeling, aangevuld of gewijzigd worden.

Hoofdzakelijk werd rekening gehouden met het burgerlijk-, handels-, procedure- en zeerecht. Wat dit laatste betreft, werd, gezien het belang voor de rechtbank, een meer uitgebreide reeks trefwoorden voorzien.

b. *Gepolicieerde voorlopige fiches* : zie bijlage 3.

Deze zullen door de collega's ingevuld worden met als enige hoofding het hoofdtrefwoord, zoals op de lijst voorzien.

Ten einde een uniformiteit na te streven, zal in de eerste phase het aanbrengen der bijzondere trefwoorden door een bijzondere groep geschieden, zij het mogelijk op grond van de aanduidingen, door de schrijver vermeld.

Onder de synthese zullen de aanduidingen aangebracht worden, die betrekking hebben op de identificatie van het vonnis.

c. *Een lijst met de gepubliceerde vonnissen* :

In deze lijst zullen de data vermeld worden van de

vonnissen die gepubliceerd werden, met vermelding van de kamer. Zo zal ieder, mits een kleine inspanning kunnen terugvinden en derhalve ook aanduiden, welke vonnissen het hier betreft.

Er moet nu een onderscheid gemaakt worden tussen de rechtspraak vanaf 1-1-1957 tot 1-1-1962, en de rechtspraak van na deze laatste datum.

Voor de eerste periode zullen de collega's de voorlopige fiches opstellen voor alle problemen, die in de door hen uitgesproken vonnissen behandeld werden. De uitwerking hiervan zou met een te waarden diligentie kunnen gebeuren, waarvoor geen vaste termijn ab initio hoeft te worden voorgesteld. Het nut zelf van het repertorium zou toch wel tot enige spoed mogen aanleiding geven.

De voorlopige fiches kunnen aan Mr. Van den Bussche bezorgd worden, en deze zal dan met een beperkte werkgroep zorgen voor het aanbrengen van de bijzondere trefwoorden, waarna kan overgegaan worden tot het typen van de definitieve fiches.

Naar aanleiding van het aanbrengen der bijzondere trefwoorden, zal ook blijken of de hoofdtrefwoorden dienen aangevuld te worden.

Na opstelling der definitieve fiches, worden de voorlopige fiches aan de opsteller terugbezorgd voor eigen documentatie. Het is daarvoor wenselijk in de rechterbovenhoek de initialen aan te brengen.

Voor de toekomst: Hier zal ieder, samen met het ontwerp van vonnis, ter griffie de nodige voorlopige fiches, die op het vonnis betrekking hebben, neerleggen. Het is desgevallend voldoende te verwijzen naar de eerste fiche, waar hetzelfde probleem behandeld werd.

Ter griffie zal van het vonnis een bijzondere kopij gemaakt worden, die met de voorlopige fiche weer aan Mr. Van den Bossche zal overgemaakt worden. Deze zorgt andermaal voor het aanbrengen der bijzondere trefwoorden, laat de definitieve fiche typen, en de kopij van het vonnis onder het door hem aangebracht nummer klasseren. Daarna wordt de voorlopige fiche andermaal aan de opsteller terugbezorgd.

Er zou moeten kunnen bekomen worden dat voor de eerste periode een volledige afwerking bereikt is binnen de kortste termijn en dat intussen van 1-1-1962 af de opstelling voor de nieuwe vonnissen normaal functioneert.

Blijft te onderzoeken:

Het probleem der arresten van Beroep.

Hiervoor schijnt het wel nuttig enkele contacten te nemen, desgevallend met de griffie van het Hof van Beroep. Het moet hier mogelijk zijn een zekere medewerking te bekomen voor een wetenschappelijk niet te onderschatten werk.

TIJDSCHRIFTEN

Rechtskundig Tijdschrift voor België: jrg. 1961 - nr. 6:

R. Van Lennep, Bijzonder disciplinair recht (slot).

Omnilegie, jrg. 1961 - nr. 11:

Wetgeving.

Arresten en adviezen van de Raad van State, jrg. 1961 - nr. 3:

Rechtspraak.

Tijdschrift voor Notarissen, jrg. 1961 - nr. 12:

W. Delva, De verplichte ambtsuitoefening bij het opmaken van openbare testamenten en de notariële tucht.

Tijdschrift voor Gemeenterecht: jrg. 1961 - nr. 12:

Reglementen. — Belastingen. — Reinigingsdienst. — Talen.

De Gemeente, jrg. 1961 - nr. 12:

J. Vandenbossche, Artikel 133 van de gemeentewet en de dwangmaatregelen tegen de gemeentebesturen in financiële aangelegenheden.

Arbitrale Rechtspraak, jrg. 1961 - nr. 492:

Rechtspraak.

Sociaal Economische Wetgeving, jrg. 1961 - nr. 10-11:

A. Mulder, Het voor-ontwerp Arbeidsvoorwaardenwet. — M. R. Mok, Kartelbeleid in de afgelopen jaren. — G. van Setten, Nogmaals het gebruik van stichtingen door publiekrechtelijke bedrijfslichamen: m.n. van Prof. Mr. J. M. Polak. — I. Samkalden, De gemeenschapsrechter en het nationale belastingsrecht. — H. ter Heyde, De eerste verordening voor het vrij verkeer van werknemers. — W. C. van Binsbergen, Kan een richtlijn tot aanpassing der wetgevingen ingevolge artikel 100 E.E.G.-Verdrag in details treden?

Journal des Tribunaux, jrg. 1961 - nr. 4344:

Tables des matières.

Revue de Droit Familial, jrg. 1961 - nr. 4:

Wetgeving. — Rechtspraak.

Revue Internationale des Sciences Administratives, jrg. 1961 - nr. 4:

A. Molitor, L'administration publique vers l'avenir. — A. F. López, Les bureaux d'information, de suggestions et de réclamations dans l'administration espagnole. — J. R. Starr, Les matériaux didactiques en sciences politiques et administratives. — G. Beinhardt, La pasation des marchés par l'Etat dans le droit allemand. — A. G. Obern, L'administration consultative: les pratiques aux Etats-Unis. — Juan A. Cremades y Sanz-Pastor, Aspects pratiques des marchés de travaux publics en droit espagnol. — R. Rezazadeh, Le concept de centralisation et de décentralisation: une analyse et évaluation. — M. Guernier, Une administration nouvelle condition de l'essor de la coopération technique.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"